

Verdieping in verbeelding

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs 2001-2003

Drs. L. van der Ent, Bureau Lorient Communicatie
Drs. R. Smalenburg, Stichting Weten

Stichting Weten, Amsterdam, 2003

Verdieping in verbeelding

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs 2001-2003

Drs. L. van der Ent, Bureau Lorient Communicatie
Drs. R. Smalenburg, Stichting Weten

Stichting Weten, Amsterdam, 2003

Colofon

Uitgave

Stichting Weten
Postbus 61231
1005 HE Amsterdam
T 020 - 52 10 456
F 020 - 52 10 499
bureau@weten.nl

Auteurs

Drs. L. van der Ent en drs. R. Smalenburg

Projectbegeleiding

Drs. R. Smalenburg

Eindredactie

Afdeling Interne & Externe Communicatie, Stichting Weten
de Vormers, Utrecht

Vormgeving

Fotografie

© NPS/Het Klokhuis (p. 11, p. 17), © TV Rijnmond (p. 11, p. 33),
© TV Gelderland/De Geschiedenisbus (p. 12, p. 38, p. 39), © Bob Bronshoff (p. 12),
© [foto Bas Haring] (p. 14), © Dirk de Jong/NCRV (p. 15), © VARA/Jules Unlimited (p. 15),
Nauta Zutphen, Zutphen

Druk

Auteursrechten voorbehouden

Gebruik van de inhoud van deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
Summary	19
1. Procedure, beoordeling en cijfers	23
1.1 Meer wetenschap op radio en televisie	23
1.2 Aanloop	23
1.3 Aanvraagprocedure en beoordeling	24
2. Bevindingen	31
2.1 Verbreding	31
2.2 Verdieping	32
2.3 Programma's	32
2.4 'Zaaigeld' of exploitatiefinanciering	33
2.5 Aanvraagprocedure en samenwerking	33
3. Conclusies	39
3.1 Effecten van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs	39
3.2 Aanvragen	39
3.3 Programma's	39
3.4 Procedure en samenwerking met Stichting Weten	40
3.5 Financiering	40
4. Toekomst	41
Literatuur	44
Bijlagen	45
1. Stimulering 1997-2001	45
2. Overzicht van gehonoreerde aanvragen	46
3. Beoordeling van programma's in de seizoenen 2001-2002 en 2002-2003	48
4. Overzicht wetenschapsredacteurs	50
5. Overzicht geraadpleegde personen	51

Voorwoord

Zoals aangegeven in het Meerjarenplan 2001-2004 is één van de aandachtsgebieden van Stichting Weten de aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie, bij uitstek de massamedia waar het brede publiek bij voorkeur haar informatie over wetenschap en techniek haalt.

Sinds 2001 faciliteert het Fonds voor Wetenschapsredacteurs kwalitatief hoogstaande aanvragen van omroepen en productiebedrijven die voldoen aan het streven van de stichting: een zo breed mogelijk publiek informeren over wetenschap en techniek. Uit onderzoek blijkt namelijk dat massamedia als radio en – vooral – televisie van groot belang zijn voor de publiekscommunicatie over wetenschap en techniek.

Dit rapport omvat in twee hoofdstukken de resultaten die het Fonds voor Wetenschapsredacteurs sinds haar oprichting heeft gerealiseerd. Het derde hoofdstuk vat de conclusies samen, hoofdstuk 4 schetst de visie van Stichting Weten op de toekomst van het fonds.

Geïnterviewde redacteurs van wetenschaps- en techniekprogramma's en omroepexperts hebben in afzonderlijke vraaggesprekken ervaringen en meningen over het functioneren van het fonds alsmede ideeën over de toekomst geformuleerd. Hiervoor spreek ik mijn dank uit.

Drs.ing. André L. Loos

*Directeur
Stichting Weten*

Samenvatting

Verbreding en verdieping van aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie

In 2001 wordt het Fonds voor Wetenschapsredacteuren door Stichting Weten ingesteld om de aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie te vergroten. De keuze voor radio en televisie past bij één van de lange termijn doelen van Stichting Weten, namelijk het stimuleren van communicatie over wetenschap en techniek (W&T) via moderne massamedia. Verschillende onderzoeken ondersteunen het belang van moderne massamedia in de communicatie over W&T naar het brede publiek.

De doelstelling van het Fonds voor Wetenschapsredacteuren is als volgt verwoord in het Meerjarenplan 2001-2004 van Stichting Weten: '...een duidelijke kwantitatieve en kwalitatieve verbetering in de voor het brede publiek op televisie en radio gerealiseerde aandacht voor wetenschap en techniek.' Het Fonds voor Wetenschapsredacteuren is één van de vier stimuleringsregelingen van Stichting Weten

Professionele regeling opgesteld in samenwerking met de omroepen

In 2001 is de regeling opgesteld na nauw overleg met de omroepen. Sinds 2001 is de regeling twee keer aangepast op basis van ervaringen van Stichting Weten en naar aanleiding van suggesties van de omroepen.

Radio- en televisiemakers kunnen éénmaal per jaar een aanvraag indienen voor een programma of reeks van afleveringen waarin aandacht wordt geschonken aan wetenschap en techniek. De programma's zijn bestemd voor een breed publiek. Bijvoorbeeld:

- Een *nieuw* programma, dat *geheel* aan wetenschap en/of techniek is gewijd;
- Een *nieuw* programma dat *voor een deel* aandacht besteedt aan wetenschap en techniek en dat deel met de bijdrage wil verbreden of verdiepen;
- Een *bestaand* programma dat *geheel* aan wetenschap en/of techniek is gewijd en dat wil verdiepen met behulp van de bijdrage;
- Een *bestaand* programma dat *voor een deel* aandacht besteedt aan wetenschap en techniek en dat deel met de bijdrage wil verbreden of verdiepen;

Uitsluitend de volgende kosten komen in aanmerking voor een bijdrage op grond van deze regeling:

- Brutosalaris van de wetenschapsredacteuren voor maximaal één jaar;
- Kosten voor het opstellen van een accountantsverklaring ten behoeve van het programma waarvoor de bijdrage is verleend.

De overwegingen om de regeling juist zo op te stellen waren:

- Verwacht effect van toegevoegde waarde van redacteuren gegeven de beperkte hoeveelheid middelen;
- Waarborg van de onafhankelijkheid van de journalistiek;
- Beperking van de overheadkosten;
- Regeling is in lijn met de stimulerende en coördinerende taak van Stichting Weten.

Van 6 naar 18 aanvragen in drie jaar tijd

Het aantal aanvragen en honoreringen over de drie seizoenen dat het fonds bestaat, stijgt snel:

Tabel 1 - Aantal aanvragen en honoreringen 2001-2003

Kenmerk	Seizoen			Totaal
	2001	2002	2003	
Aantal aanvragen	6	21	18	45
Aantal honoreringen	5	9*	10**	24
Bijdrage in 1	273	312	459	1.043

* Noot: twee gehonoreerde programma's zijn uiteindelijk niet uitgezonden.

** Het Journaal heeft haar honorering teruggeven

In de afgelopen drie seizoenen hebben de volgende programma's een toekenning ontvangen:

Tabel 2 - Toekenningen van aanvragen Fonds voor Wetenschapsredacteuren per seizoen*

2001		2002		2003	
Programma	Organisation	Programma	Organisation	Programma	Organisation
1. Alle dieren tellen mee	AVRO	1. Alle dieren tellen mee	AVRO	1. De Geschiedenisbus	TV Gelderland
2. De Geschiedenisbus	TV Gelderland	2. De Geschiedenisbus	TV Gelderland	2. Het Klokhuis	NPS
3. Het Klokhuis	NPS	3. Het Klokhuis	NPS	3. Nieuws	TV Rijnmond
4. Nieuws	TV Rijnmond etc.	4. Nieuws	TV Rijnmond etc.	4. Achter het nieuws van de wetenschap	VARA
5. NOVA	NPS/VARA	5. De Wetenschapsrubriek	RTV NH	5. Rijnmond Nu	Radio Rijnmond
		6. Dr. Q en Boes	Voor Beeld TV	6. Eerst Zien...	Ivo Niehe
		7. De Ontdekking	VARA		Producties/AVRO
		8. Nieuw Zeeland/Goedbeterbest	Jan de Jong	7. Stof	RVU
		9. Bonobo-bo	VPRO	8. Het Journaal	NOS
				9. Willem Wever	NCRV
				10. Jules Unlimited	VARA

* Noot: Het RTV-seizoen loopt globaal van september tot en met juni

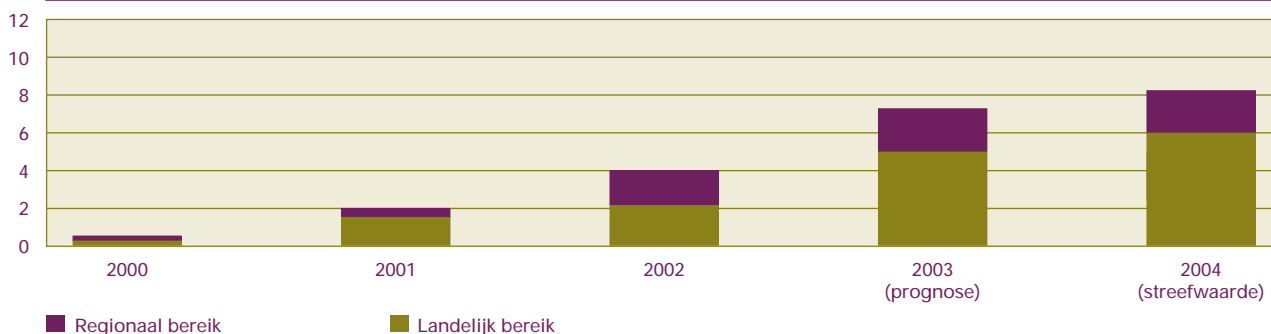
** Het Journaal heeft haar honorering teruggeven

Effecten op kwantiteit en kwaliteit van de aandacht zijn zichtbaar

De resultaten van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs zijn in de eerste plaats gerelateerd aan de doelstelling: een duidelijke kwantitatieve en kwalitatieve verbetering in aandacht voor wetenschap en techniek in de voor het brede publiek bestemde programma's. Voor Stichting Weten is de kwaliteit gerelateerd aan het begrip *verdieping*.

De *verbreding*, de kwantiteit, is gerelateerd aan het bereik, de kijk- en luistercijfers per week, van de programma's die een bijdrage uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs ontvangen.

Figuur 1 - Bereik Fonds voor Wetenschapsredacteurs 2000 - 2004 per week (# personen x 1 miljoen)

Noot: Op basis van de opgaven van de kijk- en luistercijfers van de omroepen zelf. De stijging in 2003 wordt mede veroorzaakt door toekenning aan het NOS-journaal;

De *verdieping* komt tot uiting in:

- Een duidelijke toename in het aantal items over wetenschap en techniek in bestaande programma's: in twee van de reeds bestaande programma's is dat het geval geweest;
- Een toename in het aantal minuten zendtijd waarin aandacht aan wetenschap en techniek wordt besteed: bij drie nieuwe radio- en televisieprogramma's die geheel gewijd zijn aan wetenschap en techniek (2001-2003) maar ook bij bestaande programma's waar het aantal items is uitgebreid;
- Een vergroting van de aandacht voor wetenschap en techniek en wetenschappelijke diepgang, met name in regionale televisieprogramma's, bijvoorbeeld door meer aandacht voor wetenschappelijk onderzoek en voor wetenschappers.

Effect zichtbaarder bij bestaande programma's en regionale programma's

Het effect van de ondersteuning blijkt bij bestaande programma's zichtbaarder te zijn dan bij nieuwe programma's die ook zonder bijdrage wel worden uitgezonden. De toegevoegde waarde is zichtbaar in de extra aandacht voor wetenschap en techniek (meer onderwerpen, minuten aandacht en diepgang) in een programma. Het effect van de bijdrage is bij regionale programma's groter dan bij landelijke programma's. Dit komt doordat in de regio de bijdrage relatief groot onderdeel uitmaakt van het programmabudget. Sturing op meer aandacht voor wetenschap en techniek wordt daarmee gemakkelijker.

'Zaigeld' en geen exploitatiesubsidie

Op termijn kan de bijdrage verworden tot een exploitatiesubsidie, een vast onderdeel van de begroting, zonder dat de aandacht voor wetenschap en techniek aantoonbaar wordt verbeterd. In de opvatting van Stichting Weten dienen

de middelen uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs te worden gebruikt als zaaigeld en niet als aanvulling op het budget. Een oplossing hiervoor is (vanaf 2003) gevonden in het maximaliseren van het aantal seizoenen dat men een bijdrage kan ontvangen, namelijk niet vaker dan tweemaal achter elkaar.

Toekomst

Dat stimuleren van aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie via het Fonds voor Wetenschapsredacteurs effectief is, blijkt duidelijk uit genoemde resultaten. Stichting Weten zal deze aandacht dan ook blijven faciliteren met bijdragen uit het fonds. Tevens zal de stichting in lijn met de overige stimuleringsregelingen het effect van het fonds meten aan de hand van aantoonbare verbeteringen inzake:

- Publieksbereik: aantal kijkers en luisteraars volgens algemeen geaccepteerde meetmethoden;
- Publiekswaardering: waardering voor radio- en televisieprogramma's gemeten door onafhankelijke onderzoeksbureaus;
- Alliantievorming tussen verschillende partijen in het veld van wetenschaps- en techniekcommunicatie (WTC), met makers van radio- en televisieprogramma's en met Stichting Weten zelf.

Stichting Weten heeft een voorkeur programma's te stimuleren die kwaliteit combineren met een hoog 'fun' gehalte en die wetenschap en techniek op een oorspronkelijke manier onder de aandacht brengen van grote aantallen kijkers en luisteraars. Bijzondere aandacht zal daarbij uitgaan naar het bereiken van jongeren in het vo (voortgezet onderwijs) tussen 14 en 18 jaar. Uitgangspunt is het stimuleren van nieuwe programma's met een substantiële bijdrage voor een beperkte periode.

Programma's Seizoen 2003 waarin Stichting Weten participeert

1. Het Klokhuis - NPS

Dagelijks televisieprogramma voor zeven- tot dertienjarigen op Nederland 3. Ontvangt voor de derde keer ondersteuning vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs. Gaat daarmee verder op de ingegane weg: verdieping van de technische en wetenschappelijke items en verhoging van het aantal producties voor een kijkerspubliek van gemiddeld 500.000 personen per aflevering, exclusief herhalingen (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze rapportage). Zie ook seizoen 2001 en 2002*.

*Noot: Bijlage 2 geeft een overzicht van de toekenningen in voorgaande seizoenen

2. Gemeenschappelijke nieuwsredacteur - TV Rijnmond, RTV West, Omroep Zeeland

Eén redacteur maakt op de regio toegespitste items over wetenschap en techniek. Ontvangt voor de derde keer ondersteuning om daarmee wetenschap en techniek een integraal onderdeel te alten zijn van de regionale nieuws- en actualiteitenrubrieken in Rijnmond, Groot Den Haag en Zeeland. In totaal trekken de programma's waaraan de redacteur zijn medewerking verleent zo'n 900.000 kijkers per dag (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze rapportage). Zie ook seizoen 2001 en 2002*.

3. De Geschiedenisbus - TV Gelderland

Een bus toert door de provincie, met een presentatrice die op zoek is naar cultuurhistorische onderwerpen. Ontvangt voor de derde keer ondersteuning vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteuren waarmee het programma meer populair-wetenschappelijke diepgang in het programma kan realiseren, bijvoorbeeld aan de hand van archiefonderzoek. Daarbij is het aantal kijkers gegroeid naar 250.000 per aflevering sinds het vorige seizoen, toen het programma ook al een bijdrage ontving (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze rapportage). Zie ook seizoen 2001 en 2002*.

4. Achter het nieuws van de wetenschap - VARA

Nieuw programma dat verbindingen maakt tussen actualiteit en wetenschap d.m.v. uitdiepen en toelichten van zaken die in de voorafgaande week in het nieuws waren, gepresenteerd door Paul Witteman. Verwacht aantal kijkers: 400.000 per aflevering.

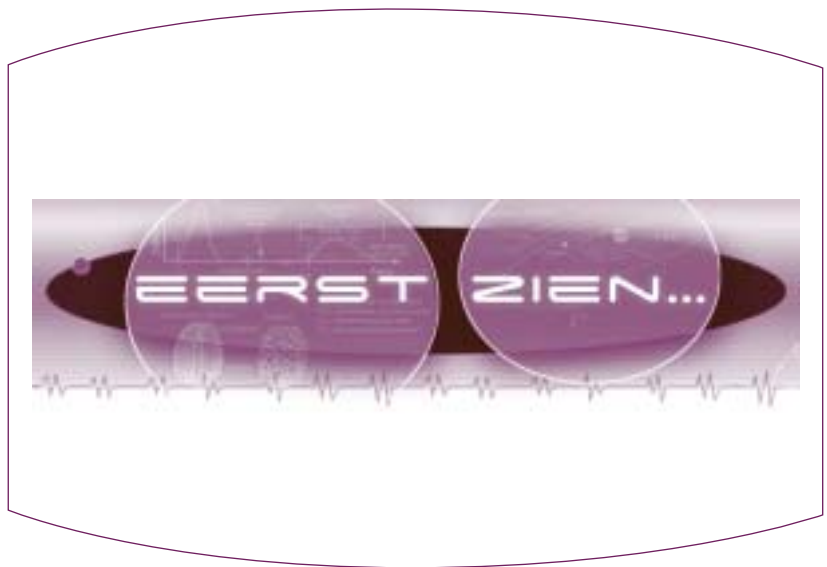
5. Rijnmond Nu, Boei en Branie - Radio Rijnmond

Nieuw radioprogramma met nieuws- en achtergronden, reportages en studio gesprekken en met, naar eigen opgave, een tegendraadse kijk op de wereld. Verwacht aantal luisteraars: 200.000

6. Eerst zien... - Ivo Niehe Producties, AVRO

Nieuw entertainmentprogramma op televisie dat wetenschap en wetenschappers dichterbij het brede publiek wil brengen. Doel is het interessanter maken van wetenschap als studie of beroep. Verwacht aantal kijkers per wekelijkse aflevering: 1-1,5 miljoen.

7. Stof - RVU

Nieuw, filosofisch programma over dagelijkse kwesties. Vragen worden niet beantwoord, maar leiden tot meer vragen, tot inzicht en zelfstandige oordeelsvorming. Presentator: wetenschapper en Eureka prijswinnaar Bas Haring.

8. Willem Wever - NCRV

Bestaand en bekend informatief jeugdprogramma dat antwoord geeft op vragen van kinderen op populair-wetenschappelijk gebied. 500.000 kijkers gemiddeld per aflevering

9. Jules Unlimited - VARA

Bestaand en bekend informatief programma voor een breed publiek over nieuwe uitvindingen op gebied van wetenschap en techniek. 500.000 kijkers gemiddeld per aflevering

Intermezzo: Het Klokhuis

Programma: Het Klokhuis

Bedrijf: NPS (Nederlandse Programma Stichting), Hilversum

Mensen: Piet Geelhoed, eindredacteur & Philip Fontani, wetenschapsredacteur

Het Klokhuis is een informatief jeugdprogramma. De NPS brengt het al sinds 1988 op de buis. Sinds 2000 staat Nederland 3 zeven dagen per week van 18.30 tot 18.45 uur in het teken van Het Klokhuis. Doel van het programma is kinderen zo concreet mogelijk te informeren over aspecten van de maatschappij waarin zij opgroeien. In iedere aflevering staat één onderwerp centraal. Eén op de vijf afleveringen heeft een 'harde bèta'-invalshoek. Maar ook bij de biologische, maatschappelijke en culturele onderwerpen kan de wetenschap om de hoek komen kijken. Zo spelen wetenschap en techniek in veertig procent van de afleveringen een hoofd- of bijrol.

Wetenschapsredacteur Philip Fontani: 'In principe is alles wat zich in de wereld van wetenschap en techniek afspeelt een potentieel Klokhuis-onderwerp. Ideeën doe je op door om je heen te kijken. Als ik een sigaret aansteek, vraag ik me af hoe het eigenlijk precies zit met vuur. Verder lees ik veel universiteitskranten, nieuwsbrieven van onderzoeksinstellingen en (populair-)wetenschappelijke publicaties om interessante onderwerpen op te doen. Heb ik eenmaal iets te pakken, dan is de vraag of het te visualiseren is heel belangrijk. Daarnaast vormt de factor tijd een belangrijk criterium. We moeten een onderwerp in acht minuten kunnen behandelen. Daarom baken ik de onderwerpen samen met de regisseur behoorlijk strak af.'

Discussie aanzwengelen

De programmamakers pretenderen niet de onderwerpen uitputtend te behandelen. Het gaat erom dat de aspecten die tijdens een uitzending aan bod komen, na afloop duidelijk zijn voor de kijker. Daarvoor hanteren de makers van Het Klokhuis een vaste formule. De kijker krijgt iedere uitzending een reportage van acht minuten te zien, afgewisseld met dramafragmenten. De reportage behandelt de ins en outs van het onderwerp. Wat is het? Hoe werkt het? Wat kun je ermee? In de dramafragmenten staan vooral de emotionele, morele en ethische aspecten centraal. Zo probeert Het Klokhuis niet alleen te informeren, maar ook de discussie tussen ouders en kinderen op gang te brengen. Het is dan ook een groot voordeel dat veel ouders met hun kinderen meekijken. De primaire doelgroep van het programma bestaat uit kinderen in de leeftijd van negen tot twaalf jaar. Maar er ligt ook een kijkerspiek bij vaders en moeders van dertig tot vijfenveertig jaar. Verder kijken veel kinderen al vanaf hun zesde en is Het Klokhuis populair onder studenten. Al met al trekt het programma dagelijks ruim 500.000 kijkers. Wat de primaire doelgroep betreft, bereikt het een marktaandeel van vijftig procent. Daarmee is Het Klokhuis al vele jaren het best bekeken jeugdprogramma op de Nederlandse televisie. De waardering blijkt ook uit de bijna twintig prijzen die de makers tot nu toe in ontvangst mochten nemen.

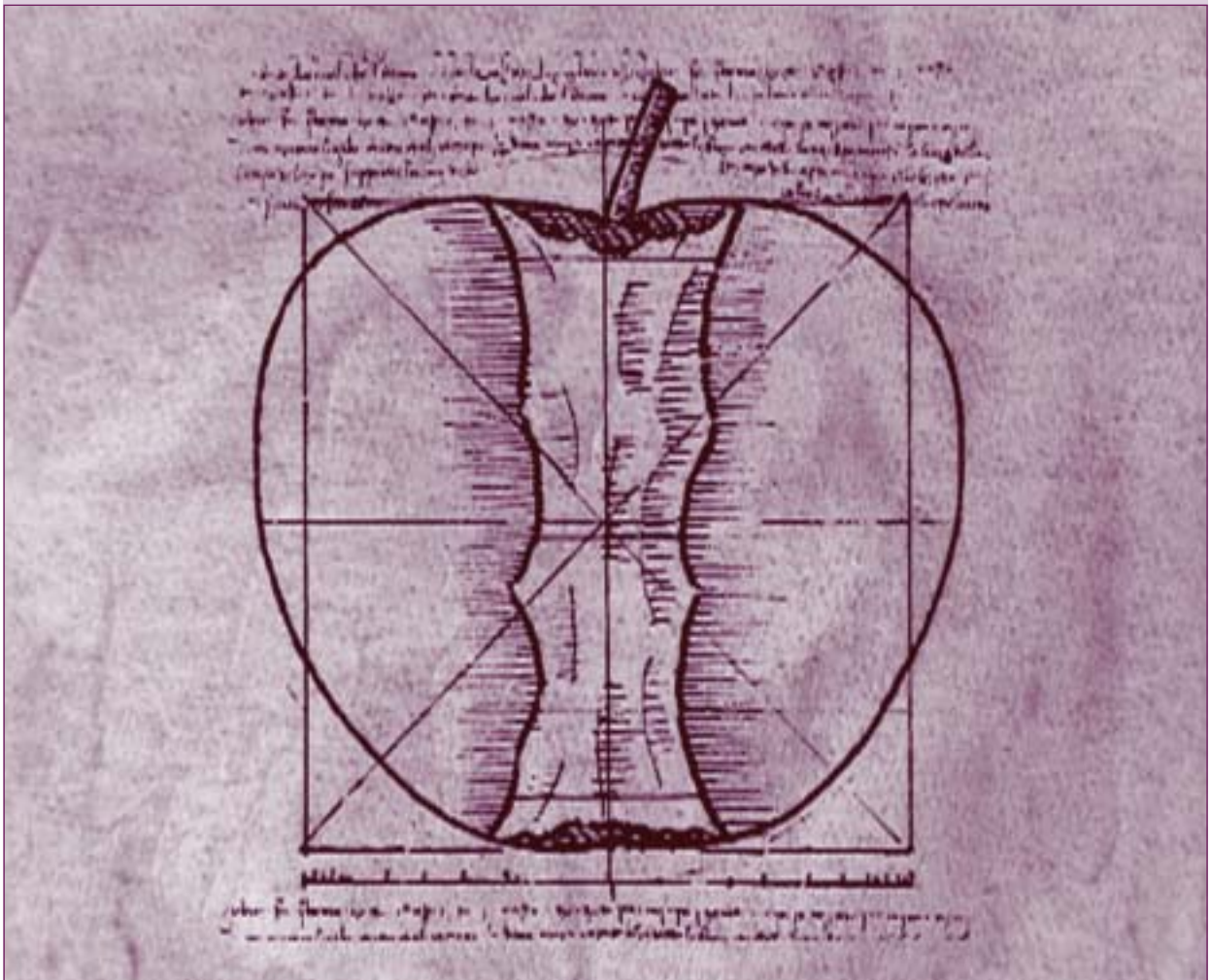
Kwaliteitsimpuls

Eindredacteur Piet Geelhoed: 'Inmiddels hebben we zo'n 2.300 afleveringen gemaakt. Daarin passeerden heel veel wetenschappelijke en technologische onderwerpen de revue, bijvoorbeeld mechanica, zwaartekracht, radioactiviteit, fotosynthese, raceauto's, crash test dummies en computergames. Het is niet zo dat die onderwerpen dankzij het Fonds voor Wetenschapsredacteurs aan bod komen. Wel biedt de subsidie ons de mogelijkheid om meer de diepte in te gaan. De wetenschapsredacteur kan meer tijd steken in onderwerpen die met wetenschap en techniek te maken hebben. Daardoor krijgt hij meer informatie boven tafel en kunnen we de kijker een beter programma presenteren. De stimuleringsregeling zorgt dus vooral voor een kwalitatieve meerwaarde.'

Hoe dat in de praktijk in zijn werkt gaat, licht Fontani toe: 'Onze informatie winnen we, afhankelijk van het onderwerp, bij twee soorten bronnen in. Dat kan de locatie zijn waar het onderwerp zich afspeelt. Draaien we bijvoorbeeld een item over de ontwikkeling van looprobots op de TU Delft, dan leveren de onderzoekers daar de informatie aan. Daardoor bouw je als redacteur in de loop der tijd een kennisnetwerk van specialisten bij universiteiten, onderzoeksinstituten en andere instellingen op. Hebben we iemand gevonden, dan ga ik samen met de regisseur langs om alles door te spreken. Het is wel eens lastig om een gespecialiseerde wetenschapper een gecompliceerd proces of product simpel te laten uitleggen. Deskundigen hebben vaak moeite met generaliseren. Om hun duidelijk te maken wat de bedoeling is, 'kietelen' we ze tijdens zo'n bezoek altijd een beetje. Aan de hand van die gesprekken leg ik in een verslag vast hoe het onderwerp in elkaar steekt en hoe we de reportage gaan invullen. Dat verslag vormt de input voor het scenario dat de regisseur schrijft voor de draaidag.'

'Alfa-bètisch'

Philips Fontani is van huis uit neerlandicus. Daarnaast studeerde hij een aantal jaren scheikunde. Voordat hij twee seizoenen geleden bij Het Klokhuis kwam, was hij journalist en wiskundeleraar. Daardoor beschikt hij over de nodige basiskennis van wetenschap en techniek. Heeft hij daar veel profijt van? 'Ja, die bagage heb je echt nodig. Als de materie abracadabra voor je is, kan een specialist het nog zo uitgebreid uitleggen, maar dan wordt het niks. Dan kun je niet inschatten via welke vragen je het onderwerp helemaal helder krijgt. Aan de andere kant kan een beetje onwetendheid geen kwaad. Weet je alles van een onderwerp af, dan bestaat het gevaar dat je teveel zaken bekend veronderstelt bij het publiek. Wij moeten er juist van uitgaan dat onze kijkers niets van het onderwerp afweten.' Maar als wetenschapsredacteur bij Het Klokhuis moet je meer hebben dan alleen kennis van zaken: 'In tegenstelling tot veel andere wetenschapsjournalisten is onze belangrijkste taak wetenschap en techniek in beeld te brengen. Je moet dus ook gevoel hebben voor visuele metaforen. Onderzoek naar suikerziekte in beeld? Met witte en rode speelgoedvrachtwagentjes die suikerklontjes vervoeren!'

Summary

Broadening and deepening the focus on science and technology on radio and television

In 2001, *Stichting Weten* [the Science and Technology Foundation of the Netherlands] set up the *Fonds voor Wetenschapsredacteurs* [Fund for Science Editors] to expand the focus on science and technology on radio and television. This decision fits in with the long-term goals of *Stichting Weten*, namely the encouragement of communication on science and technology via modern mass -media. Various research projects have confirmed the important role modern mass media can play in the communication on science and technology to the general public.

The objective of the *Fonds voor Wetenschapsredacteurs* is defined as follows in *Stichting Weten's* long-range plan 2001-2004: '...a clear quantitative and qualitative improvement in the focus on science and technology for the general public on television and radio.' *The Fonds voor Wetenschapsredacteurs* is one of the four *Stichting Weten* incentive schemes.

Professional scheme drawn up in cooperation with the broadcasting companies

In 2001, the scheme was drawn up in close consultation with the broadcasting companies. Since 2001, the scheme has been adapted twice on the basis of *Stichting Weten's* experiences and in line with suggestions made by the broadcasting companies.

Radio and television producers can submit an application once a year for a programme or series of episodes that focus attention on science and technology. The programmes are aimed at a wide range of viewers. The following are a few examples:

- A *new* programme that is dedicated *entirely* to science and/or technology;
- A new programme which focuses *partly* on science and technology and which wants to use the contribution to generate more breadth and depth;
- An *existing* programme which is dedicated *entirely* to science and/or technology and which wants to use the contribution to generate more breadth and depth;
- An existing programme which focuses *partly* on science and technology and wants to use the contribution to generate more breadth and depth.

The following costs are the only ones eligible for a contribution on the grounds of this scheme:

- The gross salary of the scientific editors for a maximum of one year;
- The costs of drawing up an auditors' certificate on behalf of the programme for which the contribution has been granted.

The considerations that ensured that the scheme was drawn up correctly were:

- The anticipated effect of added value of editors given the limited resources;
- The guarantee of journalistic independence;
- The limiting of the overhead costs;
- The scheme is in line with the stimulating and coordinating task of *Stichting Weten*.

From 6 to 18 applications in three years

The number of applications and payments has increased rapidly over the three seasons that the fund has existed:

Table 1 - The number of applications and instances of funding 2001-2003

Data	Seasons			Total
	2001	2002	2003	
Number of applications	6	21	18	45
Number of instances of funding	5	9*	10	24
Contribution in k1	273	312	459	1.043

* Note: two programmes for which funding was made available were ultimately never broadcast.

During the past three seasons, funding was made available to the following programmes:

Table 2 - Applications made to the Fund for Scientific Editors granted per season*

2001		2002		2003	
Programme	Organisation	Programme	Organisation	Programme	Organisation
1. Alle dieren tellen mee	AVRO	1. Alle dieren tellen mee	AVRO	1. De Geschiedenisbus	TV Gelderland
2. De Geschiedenisbus	TV Gelderland	2. De Geschiedenisbus	TV Gelderland	2. Het Klokhuis	NPS
3. Het Klokhuis	NPS	3. Het Klokhuis	NPS	3. Nieuws	TV Rijnmond
4. Nieuws	TV Rijnmond etc.	4. Nieuws	TV Rijnmond etc.	4. Achter het nieuws van de wetenschap	VARA
5. NOVA	NPS/VARA	5. De Wetenschapsrubriek	RTV NH	5. Rijnmond Nu	Radio Rijnmond
		6. Dr. Q en Boes	Voor Beeld TV	6. Eerst Zien...	Ivo Niehe
		7. De Ontdekking	VARA		Producties/AVRO
		8. Nieuw Zeeland/Goedbeterbested	Jan de Jong	7. Stof	RVU
		9. Bonobo-bo	VPRO	8. Het Journaal	NOS
				9. Willem Wever	NCRV
				10. Jules Unlimited	VARA

* Note: The RTV season generally runs from September to June

Tangible effects on quantity and quality of the focus

The results generated by the *Fonds voor Wetenschapsredacteurs* are related, in the first instance, to the objective of a clear quantitative and qualitative improvement in the focus on science and technology in the programmes aimed at the general public. As far as *Stichting Weten* is concerned, the quality is related to the concept of *deepening*.

The *broadening*, the quantity, is related to the scope, the ratings per week, of the programmes that receive a contribution from the *Fonds voor Wetenschapsredacteurs*.

Figure 1 - Scope of Fonds voor Wetenschapsredacteurs 2000 - 2004 (# persons x 1 million)

Note: On the basis of the ratings data supplied by the broadcasting companies themselves. The increase in 2003 was caused mainly by an allocation to the NOS news programme.

The *deepening* is expressed in:

- A clear increase in the number of *items* on science and technology in existing programmes: this was the case in two of the existing programmes;
- An increase in the number of *minutes* of broadcast time in which attention was paid to science and technology. This applied to three new radio and television programmes that are dedicated entirely to science and technology (2001-2003) as well as to existing programmes in which the number of items is increased;
- An increase in the attention for science and technology and *scientific depth*, particularly in regional television programmes, for example through increased attention on scientific research and on scientists.

Effect more visible in the case of existing programmes and regional programmes

The effect of the support seems to be more visible in existing programmes than in new programmes that are also broadcast without any contribution having been made. The added value is visible in the extra attention paid to science and technology (more subjects, more minutes and more depth) in a programme. The effect of the contribution is greater in the case of regional programmes than national programmes. This is because, in the region, the contribution makes up a relatively large part of the programme budget. This makes it easier to focus attention on science and technology.

Seed capital rather than an operating subsidy

In the long term, the contribution can be changed to become an operating subsidy, a permanent feature of the budget, without attention on science and technology being demonstrably improved. In the opinion of *Stichting Weten*, the

Fonds voor Wetenschapsredacteurs resources should be used as seed capital funds rather than a supplement to the budget. One solution (from 2003 onwards) is related to the maximisation of the number of seasons that a contribution can be received, namely no more frequently than twice in succession.

Future

The fact that encouraging more attention to be paid to science and technology on radio and television via the *Fonds voor Wetenschapsredacteurs* is effective is clearly shown by the results mentioned. *Stichting Weten* will therefore continue to facilitate this attention with contributions from the fund. Moreover, the foundation will, in line with the other incentive schemes, measure the effect of the fund using demonstrable improvements relating to:

- Scope: number of viewers and listeners according to generally accepted measuring methods;
- Public appreciation: appreciation of radio and television programmes measured by independent research bureaux;
- The formation of alliances between various parties in the field of communication about science and technology, with producers of radio and television programmes and with *Stichting Weten* itself.

Stichting Weten would prefer to support programmes which combine quality with a strong emphasis on 'fun' and which bring science and technology to the attention of large numbers of viewers and listeners in an original manner. In doing so, special attention will be paid to reaching young people between the ages of 14 and 18 who are enrolled in secondary education. The point of departure is to support new programmes that make a substantial contribution over a limited period of time.

1. Procedure, beoordeling en cijfers

1.1 Meer wetenschap op radio en televisie

In 2001 start de stimuleringsregeling Fonds voor Wetenschapsredacteurs als proefproject, met als doelstelling: '...een duidelijke kwantitatieve en kwalitatieve verbetering in de voor het brede publiek op televisie en radio gerealiseerde aandacht voor wetenschap en techniek.' (Stichting Weten, Meerjarenplan 2001-2004). De regeling komt voort uit het besef dat stimulering van WTC via radio- en televisie-programma's een wezenlijke bijdrage kan leveren aan aandacht voor wetenschap en techniek bij een breed publiek. Onder andere een onderzoek van SWOKA, in opdracht van Stichting Weten in 2000 uitgevoerd, ondersteunt deze gedachte.

Uit dit onderzoek blijkt niet alleen dat velen wetenschap en techniek interessanter vinden, zelfs interessanter dan economie, sport, literatuur, kunst & cultuur en politiek. Ook komt naar voren dat 67% van de respondenten de televisie als het prettigste medium beschouwt om over wetenschap en techniek te worden geïnformeerd. Dit heeft te maken met de betrouwbaarheid van de informatie over wetenschap en techniek op televisie en met de begrijpelijkheid. Van de televisie maken burgers, samen met kranten, het meest gebruik als informatiebron voor wetenschap en techniek. In het SWOKA onderzoek zegt zo'n 73% van de respondenten dat men minstens één keer per week de televisie gebruikt om informatie over wetenschap en techniek te verkrijgen. Europees onderzoek onderstreept de populariteit van televisie (en radio) als bron van informatie over wetenschap en techniek.

Hoewel het belang van (R)TV voor wetenschaps- en techniekcommunicatie is aangetoond besteedde de Nederlandse televisie begin jaren negentig ongeveer 3,5 % van de gehele zendtijd aan wetenschap. Eind jaren negentig was dit percentage niet gestegen.

1.2 Aanloop

Stichting Weten heeft het belang van televisie voor publiekscommunicatie over W&T ook vóór de start van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs erkend door in de loop der jaren meer dan 60 populair-wetenschappelijke televisieprogramma's te ondersteunen. In die periode had subsidiëring van aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie meer een incidenteel dan een structureel karakter. Er was geen aparte regeling voor radio- en televisieprogramma's. De verleende middelen waren vooral bedoeld om bij te dragen aan het sluitend maken van de begroting. Er was geen sturing op bereik (kijk- en luistercijfers) en verbetering van de aandacht voor wetenschap en techniek (zie bijlage 1).

Vanuit de behoefte om hier op structurele en professionele wijze in te voorzien, zijn er in 2000 en 2001 diverse discussies geweest met vertegenwoordigers van omroepen en van het ministerie van OCenW over wat toen nog een subsidie-regeling werd genoemd om wetenschap en techniek op radio en televisie te stimuleren. Daarbij zijn diverse ideeën naar voren gekomen, zoals:

- Omroepconsulenten, met als taak de WTC binnen de omroepen te versterken;
- Een apart televisiekanaal, geheel gewijd aan WTC, zoals Discovery Channel;
- Een jaarlijkse televisie megamanifestatie over wetenschap en techniek;
- Een fonds voor wetenschappelijke omroepproducties, waarbij omroepen kant en klare programma's krijgen aangeboden om uit te zenden;
- Een pool van wetenschapsredacteurs in dienst van Stichting Weten die worden gedetacheerd bij wetenschaps en techniekprogramma's.

Wegens budgettaire redenen (beperkte hoeveelheid middelen), de doelstelling van Stichting Weten (geen uitvoering, maar stimulering en coördinatie) en vooral op grond van de wensen van de omroepen zelf (journalistieke onafhankelijkheid, weinig bureaucratie) zijn deze ideeën niet meegenomen in een nieuw te ontwerpen regeling.

Najaar 2000 is in een gezamenlijk overleg tussen omroepen, het ministerie van OCenW en Stichting Weten gekozen voor een nieuwe regeling waarbij eenmaal per jaar omroepen aanvragen kunnen doen voor financiering van de bruto-loonkosten van een (aan te stellen) wetenschapsredacteur voor de uitzendperiode van het programma met een maximum van een jaar. Daarnaast worden de accountantskosten die met de stimulering gepaard gaan, vergoed.

De overwegingen om juist voor deze opzet van de nieuwe regeling te kiezen waren:

- Verwacht effect van toegevoegde waarde van redacteurs gegeven de beperkte hoeveelheid middelen;
- Waarborg van de onafhankelijkheid van de journalistiek;
- Beperking van de overheadkosten;
- Regeling is in lijn met de stimulerende en coördinerende taak van Stichting Weten.

1.3 Aanvraagprocedure en beoordeling

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs wil via de programma's zowel volwassenen als kinderen bereiken en zowel landelijke als regionale media ondersteunen. Het doel is om aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie kwantitatief en kwalitatief te vergroten. Daarbij staat 'kwantitatief' voor de reikwijdte, de verbreding in aantallen kijkers en luisteraars. 'Kwalitatief' slaat op verdieping van de aandacht voor wetenschap en techniek in programma's, in aantallen minuten en items en door vergroting van wetenschappelijke diepgang, bijvoorbeeld door meer aandacht voor wetenschappelijk onderzoek en voor wetenschappers.

In 2001 ging het Fonds voor Wetenschapsredacteurs van start voor een periode van vier jaar. Aanvankelijk was het de bedoeling om één seizoen als proef te zien, maar uiteindelijk koos Stichting Weten ervoor om twee seizoenen, 2001 en 2002, als proef te gebruiken zodat zij op grond van veertien programma's in twee seizoenen in plaats van vijf programma's in één seizoen haar conclusies kon trekken. Hierbij zijn de opvattingen van de omroepen meege-nomen (zie ook hoofdstuk 2).

Beoordeling

Eénmaal per jaar kunnen regionale en landelijke omroepen, publiek en commercieel en productiebedrijven voor radio en televisie een aanvraag indienen voor ondersteuning zoals hierboven beschreven. Ook de kosten voor het opstellen van een accountantsverklaring ten behoeve van het programma waarvoor de bijdrage is bedoeld kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage.

Belangrijke onderdelen van de aanvraag zijn:

- Naam, uitzendtijd, omschrijving en aantal afleveringen van het programma;
- Betreft het een nieuw of een bestaand programma;
- Perspectieven op meer aandacht voor wetenschap en techniek;
- Het (verwachte) bereik van het programma: kijkers, samenstelling, publiek en waardering;
- Uitzendgarantie;
- Begroting, met name de kosten en tijdbesteding van de in te zetten wetenschapsredacteur.

Bij honorering wordt binnen vier weken een voorschot van 50% betaald. De definitieve afrekening vindt plaats aan de hand van de eindrapportage. Tot het seizoen 2002 werden naast de eindrapportage drie tussenrapportages verlangd. Die zijn met ingang van mei 2003 afgeschaft omdat zij wel tot meer werk leidden maar niet tot meer informatie.

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs is één van de vier reguliere stimuleringsregelingen van Stichting Weten. De vier regelingen kennen sinds 2002 hetzelfde format, met een grote mate van aandacht voor de toetsingscriteria, voortgangsbewaking en terugkoppeling achteraf.

Alle processtappen in het verlenings- en verantwoordingstraject zijn vastgelegd, van verzoek om informatie, indiening

van de aanvraag, beoordeling en beheer van verleende aanvragen tot archivering van de relevante documenten, inclusief de eindverantwoording. Bij dat laatste spelen outputgegevens zoals kijkcijfers een prominente rol. Tijdens het traject maakt Stichting Weten gebruik van een computerprogramma dat een eenduidige en efficiënte verwerking van de gegevens ondersteunt.

Vanaf 2002 rangschikt een onafhankelijke adviescommissie van externe deskundigen alle aanvragen en adviseert het bestuur over de honorering van de aanvragen. De adviescommissie bestaat op dit moment uit:

- Dr. R.R. Knoop, Gordion Cultureel Advies
- Ir. W.M.B. van Gool, Impact advies
- Ir. H.P.C.A. Vermeer, Senter, programma Technologie en Samenleving
- Ing. P. Westerhoud, Onafhankelijke Management Associatie, kantoor Cum Suis

De afdeling Financiële Dienstverlening van Stichting Weten adviseert de omroepen en productiebedrijven, begeleidt het (voor)traject, levert de secretaris voor de adviescommissie en coördineert de uitvoering en de administratieve afhandeling van de verschillende regelingen.

Toetsingscriteria

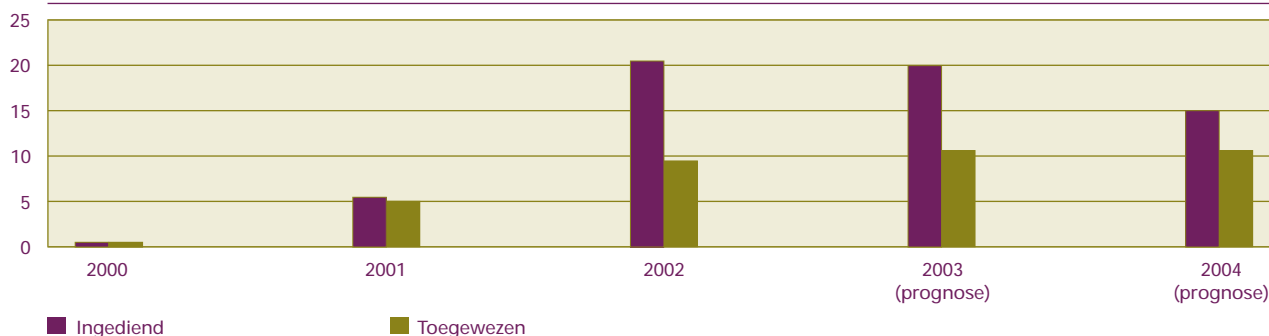
De aanvragen voor een bijdrage uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs worden getoetst aan een aantal criteria. De onafhankelijke adviescommissie kijkt vooral naar:

- De toegevoegde waarde van het programma in het bestaande aanbod en het gehalte aan wetenschaps- en techniekonderwerpen: in hoeverre wordt er aandacht besteed aan wetenschap en techniek en in welke mate verschilt dat van het reeds bestaande aanbod;
- De kwalitatieve verdieping die de wetenschapsredacteur kan leveren: de additionele diepgang die de redacteur bij een nieuw of bestaand programma kan bieden;
- Het (verwachte) bereik van het bestaande dan wel nieuwe programma: het (verwachte) aantal kijkers of luisteraars;
- De uitzendgarantie: een aanvrager moet garanderen dat een programma ook daadwerkelijk in de ether komt;
- De bereidheid van de aanvragers tot samenwerking met Stichting Weten: aandacht voor de activiteiten van Stichting Weten in het programma.

Aanvragen en toekenningen

Het aantal aanvragen is snel gestegen van zes in 2001 naar achttien in 2003. Het streven is om in 2004 minstens 15 aanvragen binnen te krijgen.

Figuur 2 - Ingediende en toegewezen aanvragen Fonds voor Wetenschapsredacteuren 2000 - 2004

De snelle stijging van het aantal aanvragen geeft aan dat de bekendheid van het Fonds voor Wetenschapsredacteuren onder de doelgroep van in wetenschaps- en techniekprogramma's geïnteresseerde RTV-producenten en omroepen inmiddels hoog is. Regionale en landelijke omroepen worden direct aangeschreven evenals de drie grote commerciële omroepen en een aantal geselecteerde productie-bedrijven. Daarnaast wordt de regeling openbaar gemaakt op de website van Stichting Weten en in 2004 ook in het Omroephandboek van Broadcast Magazine.

Selectie naar organisatie, medium, doelgroep, opzet en inhoud

Een overzicht van het aantal aanvragen naar organisatie, medium en inhoud of soort programma volgt hieronder. Hieruit valt af te leiden dat:

- Regionale omroepen in vergelijking met andere organisaties succesvolle aanvragen hebben ingediend: acht van de in totaal negen ingediende aanvragen zijn toegekend;
- Er slechts één aanvraag door een commerciële omroep is ingediend. Die is afgewezen. Onafhankelijke productie-bedrijven zijn succesvoller: van de zeven aanvragen zijn er drie gehonoreerd;
- Het grootste aantal aanvragen televisieprogramma's betreft.

Tabel 3 - Kengetallen aanvragen Fonds voor Wetenschapsredacteurs 2000 - 2004

Typering	Seizoen					
	2001		2002		2003	
	Toegekend	Ingediend	Toegekend	Ingediend	Toegekend	Ingediend
Organisatie						
Landelijke publieke omroepen	3	4	4	10	5	8
Regionale publieke omroepen	2	2	3	4	3	3
Educatieve omroepen			0	2	1	4
Commerciële omroepen			0	1		
RTV productie bedrijven			2	4	1	3
Totaal	5	6	9	21	10	18
Medium						
Radioprogramma's			1	2	1	3
Televisieprogramma's	5	6	8	18	9	15
Radio, televisie en internet gecombineerd			0	1		
Totaal	5	6	9	21	10	18
Doelgroepen						
Kinder- en jongerenprogramma's	1	1	3	3	2	2
Programma's voor volwassenen	4	5	6	18	8	16
Totaal	5	6	9	21	10	18
Opzet						
Nieuws en actualiteiten	2	2	3	9	4	7
Quiz					0	1
Edu -en infotainment			1	2	1	3
Populair-wetenschappelijke serie	1	2	1	3	3	3
'Single issue': één onderwerp	2	2	4	7	2	4
Totaal	5	6	9	21	10	18
Inhoud						
Actualiteiten	1	1	2	7	2	5
Nieuws (regionaal en nationaal)	1	1	1	2	2	2
Populair-wetenschappelijke serie	1	2	1	3	3	3
Geschiedenis	1	1	1	1	1	1
Natuur & biologie	1	1	1	2	0	1
Techniek			1	1		
Geneeskunde			0	1		
Economie			0	1	0	1
Filosofie Gedragwetenschappen			1	1	1	1
Quiz					0	1
Edu- en infotainment			1	2	1	3
Totaal	5	6	9	21	10	18

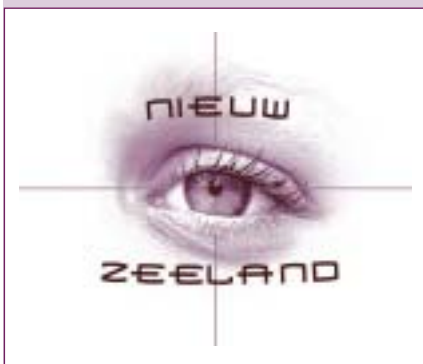
*Noot: verschillende organisaties hebben meer dan één voorstel ingediend

Intermezzo: Nieuw Zeeland

Programma: Nieuw Zeeland

Bedrijf: Jan de Jong Regio TV Producties, Eindhoven

Mensen: Jan de Jong, directeur

Nieuw Zeeland is een variaprogramma van Omroep Zeeland TV over innovatieve ontwikkelingen in Zeeland. Dit geldt in de breedste zin van het woord. Centrale vraag is: 'Wat hebben wij hieraan?' Het wekelijkse programma duurt tien minuten. Onderdeel ervan is een reportage over een technisch onderwerp van zes of zeven minuten. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld een energiezuinige woning uit natuurlijke materialen of het gebruik van restmaterialen zoals schelpen voor fietspaden. Ook is in één van de afleveringen een innovatieve en milieuvriendelijke manier aan de orde gekomen om de klei die overblijft na industriële wassing van aardappelen (tarra) te verwerken.

In de eerste serie afleveringen zat een item 'de slimste Zeeuw', waarin een uitvinder zijn vinding toont. Daaraan gekoppeld was de verkiezing van de slimste Zeeuw van 2002. Kijkers konden stemmen op de genomineerde kandidaat van hun keuze. Zo ontwierp een huisarts uit Terneuzen de 'earscratcher' om veilig in het oor te peuteren. Deze oorpeuteraar gaat inmiddels de hele wereld over. In de nieuwe serie Nieuw Zeeland in 2003 komen negen innovatieve Zeeuwse bedrijven aan de orde. Ze zijn door de programmamakers, samen met de Provincie Zeeland en Syntens genomineerd voor de Zeeuwse Innovation Award. Commissaris van de Koningin Wim van Gelder, die de naam Emergo voor deze prijs bedacht, heeft de prijs op 19 juni uitgereikt. Dit was de dag van de Syntens Technomarkt in Vlissingen. Om het programma zo toegankelijk mogelijk te houden, beantwoordt een cabaretier als 'Professor Spriethoff' - denk aan Aart Staartjes als professor aan de universiteit van Harderwijk - in elke aflevering een vraag van een kijker. De kijker heeft de vraag zelf in de aflevering ervoor mogen stellen.

Met en zonder

Jan de Jong maakt verschillende programma's voor de regionale televisie waarin wetenschaps- en techniekitems een rol spelen. Hij legt uit wat de wetenschapsredacteur in zijn bedrijf gewoonlijk doet: 'Hij of zij selecteert het onderwerp, diept de kennis erover uit en meldt binnen de redactie of er wel of geen visueel aantrekkelijk item in zit. De regisseur/eindredacteur bepaalt op grond van het researchverslag wat het item precies moet worden. De wetenschapsredacteur werkt dat uit in een draaiboek en gaat naar het bedrijf of de organisatie om zich verder te laten voorlichten. Aan de hand daarvan legt de regisseur het definitieve draaiboek en de draaidag(en) vast.'

Rond de programma's 'Goedbeterbest' voor Omroep Brabant (zonder) en 'Nieuw Zeeland' voor Omroep Zeeland TV (met) deed hij ervaring op met het werken mét en zonder een door Stichting Weten betaalde wetenschapsredacteur. De Jong: 'Daardoor weet ik hoe belangrijk de verdieping is die een wetenschapsredacteur brengt. Het gaat er natuurlijk om techniek voor een breed publiek toegankelijk te maken. Lukt dat, dan denkt de kijker: "Zit dat zo? Dat is leuk, daar heb ik iets aan." Dat lijkt eenvoudig te bereiken, maar het vraagt om een zorgvuldige vertaalslag naar een begrijpelijke uitleg, ondersteund door aantrekkelijk beeld. De inbreng van een wetenschapsredacteur maakt het programma veel leuker. Je kunt echt zoeken naar een manier om een technisch item zodanig voor televisie te bewerken dat interesse en begrip ontstaan voor de onderliggende techniek. In de praktijk merk je dat je zonder een wetenschapsredacteur een keuze moet maken. Of je kunt niet genoeg tijd in research steken, of je dekt het technische gedeelte wel goed af en komt vervolgens tekort in de vertaalslag naar het visueel inzichtelijk maken van het onderwerp. In beide gevallen is die keuze niet bevredigend.'

2. Bevindingen

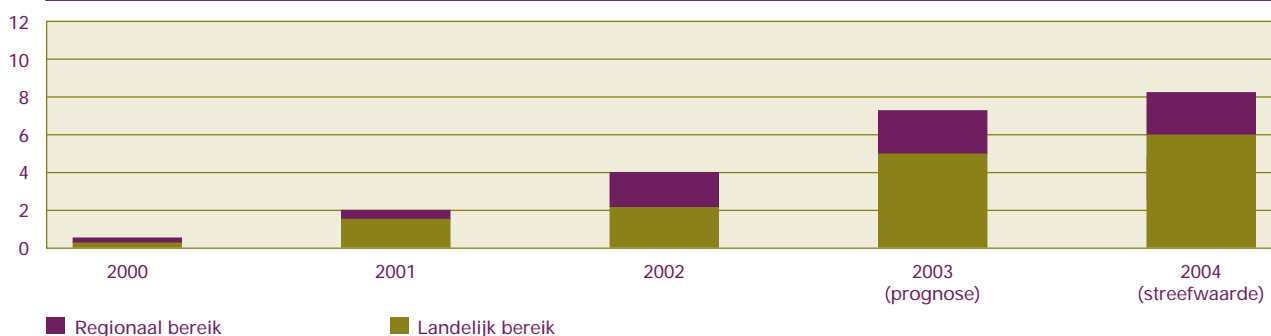
Doel van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs was een duidelijke kwantitatieve en kwalitatieve verbetering bewerkstelligen in de voor het brede publiek op televisie en radio gerealiseerde aandacht voor wetenschap en techniek. Die *kwantitatieve* verbetering komt vooral naar voren in de toename van de reikwijdte, de verbreding oftewel de toename van het aantal kijkers naar programma's die door het Fonds voor Wetenschapsredacteurs worden ondersteund. De *kwalitatieve* verbetering zit in de programma's zelf: de hoeveelheid aandacht en de diepgang daarvan voor het thema wetenschap en techniek, die verbeterd is. Na drie seizoenen zijn er ook bevindingen te melden over de programma en financiering van die programma's. Die komen vanaf paragraaf 2.3 aan de orde.

2.1 Verbreding

In 2001 bereiken de vijf door het Fonds voor Wetenschapsredacteurs ondersteunde programma's bij elkaar zo'n twee miljoen kijkers per week. Daarmee draagt het bescheiden Fonds bij aan de verspreiding van toegankelijke informatie over wetenschap en techniek onder een groot aantal mensen. Overigens heeft er in 2000 geen nulmeting plaatsgevonden zodat niet kan worden aangegeven of er in 2001, direct na de instelling van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs, al een groter bereik viel te constateren.

Het bereik is voor het aanvraagseizoen 2002, met negen toegekende aanvragen, alleen maar toegenomen, zoals ook blijkt uit onderstaande cijfers. De verwachting voor het huidige (2003) en komende seizoen (2004) is dat het bereik verder zal toenemen.

Figuur 3 - Bereik Fonds voor Wetenschapsredacteurs 2000 - 2004 per week (# personen x 1 miljoen)

Noot: Op basis van de opgaven van de kijk- en luistercijfers van de omroepen zelf.

Het bereik is gebaseerd op de gemiddelde kijk- en luistercijfers die de omroepen en productie-bedrijven zelf opgeven. De netto kijkduur, de zogenaamde contacttijd waarin mensen aandacht besteden aan een programma, wordt niet gemeten. Om een accurater beeld te krijgen van de contacttijd heeft Stichting Weten de regeling voor het lopende seizoen bijgesteld. In 2003 dienen de aanvragers in hun eindrapportage gekwalificeerde kijk- en luistercijfers aan te leveren met betrekking tot de netto kijkduur. Deze wordt gemeten met algemeen erkende onderzoeksmethoden. De 'harde', meetbare gegevens van het bereik in de vorm van kijk- en luistercijfers vormen één aspect van het effect van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs. Een ander aspect is de kwalitatieve impuls, de verdieping in de WTC op radio en televisie.

2.2 Verdieping

De 'verdieping' van programma's is moeilijker te omschrijven of te definiëren. Verdieping heeft te maken met de mate waarin aandacht wordt besteed aan wetenschap en techniek en met de kwaliteit van programma's. Het eerste element is in cijfers te vatten, maar het tweede laat zich niet makkelijk definiëren in algemene termen.

De programmamakers geven aan dat ze met stimulering vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs in staat zijn om meer aan wetenschap te doen, bijvoorbeeld door de vertaling van wetenschappelijk onderzoek naar toegankelijke onderwerpen, een groter aantal wetenschappers op radio en televisie en een algemene verhoging van de kwaliteit van het programma. Maar het bepalen van de kwaliteit van radio en televisieprogramma's blijft subjectief en moeilijk meetbaar.

In de afgelopen twee aanvraagrondes viel het volgende te constateren bij de door het Fonds voor Wetenschapsredacteurs gesteunde programma's:

- Het aantal *onderwerpen* over wetenschap en techniek in bestaande programma's is toegenomen: in twee van de drie reeds bestaande programma's was dat het geval;
- Het aantal *minuten* zendtijd waarin aandacht aan wetenschap en techniek wordt besteed is eveneens toegenomen: bij drie nieuwe radio- en televisieprogramma's die geheel zijn gewijd aan wetenschap en techniek (2001-2003), maar ook bij bestaande programma's waarin het aantal items is uitgebreid (zie bijlage 3);
- Een aantal, met name regionale televisieprogramma's, heeft door de facilitering uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs de aandacht voor wetenschap en techniek en de *wetenschappelijke diepgang* kunnen vergroten, bijvoorbeeld door meer aandacht voor wetenschappelijk onderzoek en voor wetenschappers (zie bijlage 3).

Om een beter beeld te krijgen is het aanvraagformulier in 2003 aangepast met het verzoek aan de aanvrager om het (verwachte) aantal wetenschap en techniek items en de (verwachte) aantallen minuten zendtijd en kwantificering van de inzet van de (aan te stellen) wetenschapsredacteur in te vullen om daarmee het effect van de ondersteuning zoveel mogelijk te kunnen meten. Voor de toekomst zou ook de *publiekswaardering* moeten worden meegenomen. Bij het onafhankelijke kijk- en luisteronderzoek kan ook de waardering van het publiek, uitgedrukt in rapportcijfers worden meegenomen. Op dit ogenblik voorziet de regeling daar niet in. Voor nieuwe initiatieven ter stimulering van de aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie is het voorstel om dit mee te nemen.

2.3 Programma's

Toegevoegde waarde in bestaande programma's

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen *nieuwe* en *bestaande* programma's. De ervaring na twee seizoenen leert dat de bijdrage van het fonds in bestaande programma's een groter effect lijkt te hebben dan in nieuwe programma's. In bestaande programma's kan worden aangegeven dat er meer aandacht is voor wetenschap en techniek na de aanvraag in vergelijking met de situatie daarvoor (zie bijlage 3).

Voor nieuwe programma's heeft een bijdrage uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs niet of zelden de doorslag gegeven voor het doorgaan van productie of uitzending, maar de bijdrage kan de realisatie en uitzending van zo'n nieuw programma wel mede mogelijk maken. Uit contacten met de programmamakers blijkt dat een toekenning helpt om andere financiers, zoals de omroepdirectie, over de streep te halen.

Zichtbaarder effect bij regionale programma's

In programma's van *regionale* omroepen is het aandeel van de stimuleringsbijdrage op het budget veel zichtbaarder dan bij *landelijke* omroepen: regionale omroepen kunnen met de subsidie de kwaliteit (verdieping) van de programma's

verhogen, door wetenschap en techniek een integrale plek te geven in breed bekeken programma's zoals nieuws en actualiteitenrubrieken. Bij landelijk uitgezonden programma's is het aandeel van de bijdrage in het totale budget beperkter, waardoor de toegevoegde waarde van de wetenschapsredacteur minder duidelijk is aan te tonen.

Actualiteit en wetenschap

Aanvragen van landelijke actualiteitenrubrieken en nieuwsprogramma's zijn met terughoudendheid toegekend omdat van deze programma's weinig toegevoegde waarde werd verwacht. Immers: journaals en actualiteitenrubrieken worden gestuurd door de actualiteit waardoor wetenschaps en techniekonderwerpen kunnen sneuvelen in het traject naar daadwerkelijke uitzending. Wel vormen nieuws en actualiteitenprogramma's door de hoge kijk- en luistercijfers een aantrekkelijk model voor stimulering van WTC. Daarom heeft in 2003 de onafhankelijke adviescommissie ten aanzien van een aantal aanvragen voor stimulering van deze programma's positief geadviseerd op grond van het grote (potentiële) bereik en vanwege de kwaliteit van de aanvragen.

2.4 'Zaaigeld' of exploitatiefinanciering

Sommige programma's komen nu voor de derde keer in aanmerking voor stimulering vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs. Daarmee kan de toekenning uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs onderdeel worden van de exploitatiesubsidie, hetgeen niet het doel is van het Fonds. Zonder garanties bestaat het risico dat een programma voor één van de redacteurs externe financiering ontvangt, onder voorwaarde dat die persoon het etiket wetenschapsredacteur opgeplakt krijgt. Op die manier is de bijdrage onderdeel van de begroting en kan het toeval worden als daarmee aandacht voor wetenschap en techniek wordt gestimuleerd.

Met behulp van de aanvraagprocedure, de rapportage, de accountantsverklaring en door het kritisch volgen van de programma's kan dit worden ondervangen. Stichting Weten betwijfelt of de eerdergenoemde alternatieven – een *pool* van redacteurs, zelf programma's maken, zeer streng toezicht – te verkiezen zijn boven de huidige regeling.

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs moet dus 'zaaigeld' bieden, een stimulering van nieuwe initiatieven met het doel om aandacht voor wetenschap en techniek een vaste plaats te laten hebben in het programma. Door facilitering van de financiering van een wetenschapsredacteur kunnen wetenschap en techniek onderdeel gaan worden van het aandachtsgebied van de redactie, ook als er na verloop van tijd geen door Stichting Weten gefinancierde wetenschapsredacteur meer zou zijn.

De 'verwording' van een stimuleringsbijdrage tot een exploitatiefinanciering kan worden ondervangen door de bijdrage tot een maximaal aantal seizoenen te beperken, waarna aandacht voor wetenschap en techniek een vast – liefst essentieel – element moet zijn geworden van het betreffende programma. Dit zou in het bijzonder moeten gelden voor nieuws- en actualiteitenrubrieken.

2.5 Aanvraagprocedure en samenwerking

Ervaringen van Stichting Weten

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs is in 2001 van start gegaan als proefproject. De ervaringen met de eerste twee seizoenen hebben geleid tot de volgende aanpassingen in de aanvraag-procedure in 2002:

- Aanscherping van de regeling inzake begroting en informatieverstrekking over de (extra) aandacht die de wetenschapsredacteur aan wetenschap en techniek moet schenken, met inbegrip van de eis om een schriftelijke uitzendinggarantie toe te voegen;

- Vereenvoudiging van het aanvraagformulier door reductie van het aantal vragen. Tevens is in 2003 het vereiste aantal rapportages van vier teruggebracht tot één (eind)-rapportage;
- Vaststelling van de indieningsdatum in het voorjaar zodat de aanvraagprocedure beter aansluit op het radio- en televisie-seizoen.

In totaal zijn over drie seizoenen 45 aanvragen ingediend. Stichting Weten beoordeelt de kwaliteit van de aanvragen over het algemeen als goed tot zeer goed: compleet ingevuld, met begroting, en aanvragers reageren vlot op verzoeken om aanvullende informatie. Tot 2004 is niet voorzien in verdere aanpassingen van de aanvraagprocedure. Het beoordelingstraject is zoveel mogelijk in lijn met de overige stimuleringsregelingen van Stichting Weten (zie paragraaf 1.3). De samenwerking met Stichting Weten is positief. Er is in ruime mate aandacht voor projecten van Stichting Weten, zoals de Wetenschap en Techniek Week. Dit is echter nooit geformaliseerd. Die samenwerking kan – met inachtneming van de redactionele onafhankelijkheid, die de cliënten van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs zo roemen – nauwer. Het voorstel is om de samenwerking te formaliseren door concrete vormen daarvan in een overeenkomst te benoemen.

Ervaringen en commentaar van de aanvragers

Bij het opstellen van de regeling in 2000 en 2001 zijn de publieke omroepen, landelijk en regionaal, en het ministerie van OCenW nauw betrokken geweest. Tegen die achtergrond is het begrijpelijk dat de aanvragers zeer tevreden zijn over de aanvraagprocedure van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs en de afhandeling door Stichting Weten.

Korte periode tussen aanvraag en beslissing

Door de korte aanvraagprocedure hebben aanvragers binnen een maand uitsluit over hun aanvraag. Bij een positieve beslissing wordt de bijdrage vrijwel terstond uitgekeerd. Dat schept duidelijkheid en is prettig voor de planning van het programma. De regeling is in dat opzicht verbeterd ten opzichte van 2001, toen de procedure meer tijd in beslag nam.

De regeling is resultaatgericht

Van aanvragers wordt verlangd dat zij een uitzendinggarantie geven voor het programma dat zij maken. Na uitzending dienen zij gecertificeerde kijkcijfers aan te leveren. Betrokkenen waarderen deze resultaatgerichtheid. Het aanvraagformulier wordt beoordeeld als duidelijk, maar op enkele punten weinig flexibel. Enkele vragen op het formulier zijn moeilijk te beantwoorden voor programma's die nog in ontwikkeling zijn.

Rapportages ondersteunen reflectie en bijsturing

Programmamakers zijn van mening dat de verplichte rapportage over een programma aanzet tot reflectie en zondig tot bijsturing. Ook een accountantsverklaring achteraf is verplicht om de besteding van stimuleringsgelden aan een wetenschapsredacteur te verantwoorden. De kosten voor deze accountantsverklaring kunnen worden vergoed door de regeling. Het afgelopen seizoen verlangde de regeling per kwartaal een rapportage. Aangezien dit de aanvragers te zeer belastte, wordt sinds 2003 volstaan met een eenmalige eindrapportage.

Bijeenkomsten

Over de procedure en dienstverlening van Stichting Weten zijn betrokken programmamakers positief tot zeer positief. Wel zouden de redacteurs de door Stichting Weten georganiseerde bijeenkomsten voor redacteurs in een hogere frequentie en met een langere duur willen zien. De redacteurs werken namelijk elk op hun eigen, vaak geheel verschillende wijze aan hun programma's waar ze tegelijkertijd met dezelfde vraagstukken worstelen, zoals visualisering van bepaalde wetenschappelijke of technische onderwerpen. In bijeenkomsten van een dag, in plaats van een ochtend – zoals tot nu toe – zouden deze vraagstukken in collegiaal verband kunnen worden besproken. Ook zouden deskundigen over relevante thema's een inleiding kunnen houden.

Journalistieke onafhankelijkheid

De programmamakers onderschrijven het belang van de journalistieke vrijheid. Men vindt het dan ook een sterk punt van het Fonds voor Wetenschapsredacteuren dat iedereen met een goed idee een aanvraag kan indienen waarbij er – binnen procedurele kaders – ruimte is om de juiste onderwerpen te kiezen en programma's op maat voor de kijker te maken, zonder enige beïnvloeding van Stichting Weten.

Intermezzo: Regionieuws RTV Rijnmond. RTV West, Omroep Zeeland
Programma: TV Rijnmond: Rijnmond Nieuws, R. op zondag, Vergeten Verhalen. RTV West: Nieuws en (binnenkort) Magazine.
Omroep Zeeland: Nieuws (en voorheen Reportage)
Bedrijf: TV Rijnmond
Mensen: Rob Freijssen, adjunct-hoofdredacteur TV Rijnmond & Tako Bolt, voor de drie regionale omroepen.

De reportages over wetenschaps- en techniekitems van fulltime wetenschapsverslaggever Tako Bolt en parttime bureau-redacteur Jeannette Smit maken deel uit van de reguliere nieuws- en actualiteitenprogramma's van drie regionale omroepen. Voor TV Rijnmond zijn dat: Rijnmond Nieuws, R. op zondag, Vergeten Verhalen. Voor RTV West: Nieuws en (binnenkort) Magazine. Voor Omroep Zeeland gaat het om Nieuws (en voorheen Reportage).

De stimuleringsbijdrage van Stichting Weten stelt de drie regionale omroepen in staat structurele aandacht voor wetenschap en techniek te financieren. Zonder de bijdrage was dat niet mogelijk geweest. 'Wij maken televisie voor een vijfde van het bedrag dat "Hilversum" per uur heeft te besteden. Dat betekent dat we geen geld hebben om te specialiseren; wetenschapsjournalistiek vergt nu eenmaal meer tijd dan het gemiddelde nieuwsitem', stelt Rob Freijssen, adjunct-hoofdredacteur bij TV Rijnmond. 'Zonder de bijdrage zouden we nog geen vijf procent kunnen aanbieden van wat we nu doen aan wetenschap en techniek.' Tako Bolt en Jeannette Smit realiseren voor alle drie de omroepen minimaal één reportage per twee weken. Bovendien zijn de reportages gedeeltelijk via internet (www.rijnmond.nl) te bekijken. 'NL Net', een nationaal uitgezonden selectie van de programma's van regionale omroepen, zendt regelmatig reportages van Tako Bolt uit.

De keuze voor de sandwichformule, waarbij WTC temidden van andere items aan bod komt, is een bewuste. Rob Freijssen: 'Wij willen liever geen specifiek wetenschapsprogramma maken, want dan haken veel kijkers af. Door de bijdragen deel te laten uitmaken van de reguliere uitzendingen, neemt ons hele publiek kennis van de laatste ontwikkelingen op het gebied van wetenschap en techniek in de regio. We kiezen de populair-wetenschappelijke invalshoek en maken de onderwerpen nadrukkelijk toegankelijk voor dit brede publiek.'

Werkwijze verslaggever

Toen de stimuleringsbijdrage voor de eerste keer werd toegekend, investeerde Tako Bolt tijd in het nader kennismaken met - vooral - de universiteiten in de regio. Ook bracht hij een bezoek aan TNO en een aantal ziekenhuizen. 'Het doel daarvan was, een beeld te krijgen van het onderzoeksgebied van de verschillende instellingen en geschikte onderwerpen te signaleren. Bovendien hoop ik dat mijn contacten met de voorlichters van de instituten er toe leiden dat wij eerder geïnformeerd worden dan de kranten', zegt Bolt. De contacten met wetenschappers zelf bieden ook weer aanknopingspunten voor andere reportages. Andere bronnen zijn internet, vakbladen en persberichten.

Tako Bolt zoekt altijd naar een aanknopingspunt 'dicht bij de kijker'. Vaak is dat eenvoudig te vinden. Ook fundamenteel onderzoek heeft immers uiteindelijk het doel iets voor de mens(heid) te betekenen. Het komt erop aan de link naar de (regionale) praktijk te leggen. Enkele voorbeelden: De European Space Agency gaat een raket lanceren, waarvan de belangrijkste chip uit Noordwijk komt. Bij het Erasmus Medisch Centrum, het Universitair Medisch Centrum in Rotterdam, is de genetische code van het SARS-virus ontcijferd. Tijd voor een gesprek met de onderzoeker die binnenkort naar Azië vertrekt. Hoe boor je een tunnel in slappe grond? Tako Bolt hoort het van een deskundige tijdens een bezoek aan de plaats waar de werkzaamheden voor de eerste geboorde tunnel in stedelijk gebied een aanvang zullen nemen. Na het bedenken van de onderwerpen, checkt Bolt bij de verschillende redacties of ze akkoord zijn met de onderwerpen. Vervolgens verdiept hij zich erin. 'Je moet echt weten waar je het over hebt om alles goed uit te kunnen leggen en zeker te weten dat je de waarheid vertelt. Je vergaart veel meer informatie dan je kunt gebruiken om de essentie eruit te kunnen pikken. Door uitgebreide gesprekken met de wetenschappers creëer je bovendien een sfeer van vertrouwen.'

Tijdens zijn gesprekken vormt zich een conceptreportage in Tako's hoofd. Dat concept komt vervolgens op papier. 'Dan is het een kwestie van afspraken maken en draaien.' Niet zelden neemt het draaien een hele dag in beslag. 'We moeten meer uitleggen dan bij een "gewoon" nieuwsitem, dus moet je uitgebreider filmen. Bovendien zijn er wetenschappers bij wie je het zes keer over moet doen omdat ze de juiste toon niet te pakken krijgen.' De omgang met wetenschappers vindt Bolt overigens niet bijzonder lastig. 'Het valt reuze mee, veel wetenschappers kunnen zich goed verplaatsen in de gemiddelde kijker en zijn graag bereid iets begrijpelijk uit te leggen. Ze beseffen dat dit ook in hun belang is, namelijk om maatschappelijk draagvlak voor wetenschappelijk onderzoek te creëren.'

Gevraagd naar de specifieke kwaliteiten die een wetenschapsverslaggever moet hebben, antwoordt adjunct-hoofdredacteur Rob Freijssen: 'Je moet de onderwerpen kunnen begrijpen en je moet didactische kwaliteiten hebben om ze goed uit te leggen. Je moet met de druk van ingewikkelde materie om kunnen gaan. En je hebt er de tijd voor nodig.'

3. Conclusies

Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs leidt, met relatief bescheiden middelen, tot aantoonbaar meer aandacht voor WTC op televisie (en in mindere mate op de radio). Daarmee is het oorspronkelijke doel om tot kwantitatieve en kwalitatieve verhoging van de aandacht voor wetenschap en techniek in breed bekeken en beluisterde programma's te komen, gehaald.

In de toekomst zal Stichting Weten doorgaan met de stimulering van aandacht voor wetenschap en techniek via de massamedia. Daarin zal het Fonds voor Wetenschapsredacteurs in ieder geval voor het komende seizoen een instrument blijven. Voor de langere termijn zal Stichting Weten nieuwe instrumenten ontwikkelen om aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie te stimuleren.

3.1 Effecten van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs

Het *bereik*, in aantallen kijkers (en luisteraars), van het fonds is erg groot. Na de introductie van het fonds in 2001 is het aantal kijkers van in vijf door het fonds gesteunde programma's gestegen van ruim twee miljoen kijkers per week naar een verwachte 5 miljoen kijkers in 9 programma's in 2003¹. Om de waarde van de door de omroepen opgegeven *kijk- en luistercijfers* voor de evaluatie van de regeling en voor onderzoek te verhogen zijn betrouwbare, 'gecertificeerde' cijfers, gemeten volgens onafhankelijk kijk- en luisteronderzoek, nodig. Sinds 2003 is dit ook een eis in de aanvraagprocedure.

In de programma's is de aandacht voor wetenschap en techniek aantoonbaar toegenomen: in minuten, in aantal items en daarmee in diepgang is de aandacht voor aan wetenschap en techniek gerelateerde onderwerpen verhoogd. Daarmee is zowel de *verbreding* als de *verdieping* van de aandacht voor wetenschap en techniek in breed bekeken (R)TV programma's verbeterd. Het bepalen van de *kwalitatieve verhoging* van de aandacht voor wetenschap en techniek in radio- en televisieprogramma's blijft subjectief en is moeilijk meetbaar. Overwogen kan worden om in de toekomst de publiekswaardering (van bestaande programma's) via kijk- en luisteronderzoek mee te nemen als onderdeel van de beoordeling. Voor nieuwe programma's zou dit achteraf moeten worden beoordeeld.

3.2 Aanvragen

In drie seizoenen is het *aantal* aanvragen gestegen van zes naar achttien en het aantal toekenningen van vijf naar tien. In totaal zijn er op 45 aanvragen 24 toekenningen geweest. De snelle stijging van het aantal aanvragen geeft aan dat de *bekendheid* van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs onder de doelgroep van in wetenschap en techniek geïnteresseerde programmamakers inmiddels hoog is.

Aanvragen voor televisieprogramma's van *regionale omroepen* worden relatief *het* meest *gehonoreerd*. In totaal hebben zij negen aanvragen ingediend waarvan er acht zijn gehonoreerd. Op een totaal van 45 aanvragen zijn er 39 ingediend voor een *televisieprogramma*. Er is slechts één, afgewezen, aanvraag door een commerciële omroep ingediend. Onafhankelijke productiebedrijven zijn succesvoller: drie van de zeven aanvragen zijn gehonoreerd.

3.3 Programma's

Aanvragen van *landelijke actualiteitenrubrieken* en *nieuwsprogramma's* zijn met terughoudendheid toegekend, omdat dergelijke programma's door de actualiteit worden gestuurd. Daarmee komt de toegevoegde waarde van een wetenschapsredacteur in het geding. Desondanks is voor het seizoen 2003 het aantal toekenningen voor nieuws- en actualiteitenprogramma's verhoogd op grond van het enorme potentiële bereik en de kwaliteit van de aanvragen.

¹ Oorspronkelijk 10 programma's. Het streven is om voor 2004 zo'n 6 miljoen kijkers per week te bereiken.

Een succesvolle aanvraag voor programma's van de *regionale omroep* heeft een relatief grotere impact op het W&T gehalte van het betreffende programma dan die van een landelijke organisatie. Dit omdat het aandeel van de stimuleringsbijdrage in het budget van de regionale omroep veel groter is dan in het budget van een landelijke omroep.

De ervaring met twee seizoenen leert dat het *effect* van de bijdrage van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs op *bestaande* programma's zichtbaarder is dan op nieuwe. Bij bestaande programma's is beter aan te geven dat er meer aandacht is voor wetenschap en techniek na de aanvraag in vergelijking met de situatie daarvoor. Voor *nieuwe* programma's heeft een bijdrage uit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs zelden de doorslag gegeven voor het doorgaan van productie of uitzending. De bijdrage kan de realisatie en uitzending van zo'n nieuw programma wel mede mogelijk maken.

3.4 Procedure en samenwerking met Stichting Weten

Betrokkenen beoordelen de *procedure* en de *dienstverlening* als positief. Zowel gehonoreerden als afgewezenen vinden de aanvraagprocedure en het beoordelingstraject snel, efficiënt en toegesneden op de praktijk van de programmamakers. Ook het respect voor de *journalistieke onafhankelijkheid* wordt gewaardeerd. De betrokken wetenschapsredacteurs en hun collega's hoofd- en eindredacteurs zouden graag meer contact willen met Stichting Weten via reguliere bijeenkomsten.

Stichting Weten heeft na twee seizoenen, op basis van eigen ervaringen en commentaar van aanvragers de regeling *aangescherpt* (toegevoegde waarde van de redacteur beter aangeven), *vereenvoudigd* (geen tussenrapportages meer) en de *indieningsdatum* aangepast aan het productieseizoen van de televisie.

De *samenwerking met Stichting Weten* is over het algemeen positief. Er is in ruime mate van aandacht voor projecten van Stichting Weten, zoals de Wetenschap en Techniek Week. Dit is echter nooit geformaliseerd. Met inachtneming van de redactionele onafhankelijkheid, die de cliënten van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs zo roemen, kan de samenwerking wel degelijk nauwer worden. Het voorstel is de samenwerking te formaliseren door concrete vormen daarvan in een overeenkomst te benoemen.

3.5 Financiering

Op termijn kunnen de bijdragen vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs een vast onderdeel van de exploitatie van programma's worden. Dat vermindert het stimuleringseffect. Het Fonds voor Wetenschapsredacteurs zou *'zaaigeld'* moeten bieden voor een maximaal aantal seizoenen, waarna aandacht voor wetenschap en techniek een vast – liefst essentieel – element is geworden van het betreffende programma. De alternatieven hebben specifieke nadelen of zouden duurder uitvallen.

4. Toekomst

Het Fonds van Wetenschapsredacteurs is één van de stimuleringsregelingen van Stichting Weten. Voor Stichting Weten zijn deze regelingen instrumenten om haar doelstelling, het bevorderen van publiekscommunicatie over W&T, te realiseren.

Evenals bij de overige regelingen heeft het Fonds voor Wetenschapsredacteurs in korte tijd een efficiëntieslag gemaakt inzake procedure en beoordeling. Ten behoeve van de rapportage zijn maatregelen genomen om de beschikbare gegevens over bereik en verdieping te verbeteren.

Stichting Weten acht het van groot belang dat stimulering van publiekscommunicatie via radio en televisie wordt gecontinueerd. Het belang van die media voor de publiekscommunicatie over W&T is evident evenals de resultaten van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs in termen van bereik en verdieping. Daarom zal het Fonds voor Wetenschapsredacteurs in ieder geval in het komende seizoen blijven bestaan.

In lijn met de overige stimuleringsregelingen zal Stichting Weten het effect van de regelingen in de nabije toekomst meten aan de hand van aantoonbare verbeteringen inzake:

- Publieksbereik: aantal kijkers en luisteraars volgens objectieve en wetenschappelijke meetmethoden;
- Publiekswaardering: waardering voor de radio- en televisieprogramma's zoals gemeten door onafhankelijke onderzoeksbureaus;
- Alliantievorming tussen het WTC-veld, Stichting Weten en de door de stichting gefaciliteerde programmamakers.

Stichting Weten zal ook op langere termijn de aandacht voor wetenschap en techniek op televisie actief blijven stimuleren. In lijn met haar doelstellingen zal de stichting met name kwalitatief hoogstaande programma's met een hoog 'fun' gehalte faciliteren, die grote aantallen kijkers en luisteraars trekken en waarin wetenschap en techniek op een oorspronkelijke manier veel aandacht krijgen. Uitgangspunt daarbij is het stimuleren van nieuwe programma's met een substantiële bijdrage voor een beperkte periode.

Een speciale doelgroep zijn de jongeren van 14-18 jaar. Stichting Weten wil deze doelgroep beter bereiken met toegankelijke en betrouwbare informatie over wetenschap en techniek, gepresenteerd op een manier die deze leeftijdsgroep aanspreekt. Ook daarvoor zal intensief worden samengewerkt met de omroepwereld (productiebedrijven en programmamakers), kennisinstellingen, science centra en de journalistiek.

Stichting Weten zet in de samenwerking met professionele programmamakers graag haar expertise en netwerk in op het gebied van publiekscommunicatie over W&T.

Intermezzo: De Geschiedenisbus

Programma: De Geschiedenisbus

Bedrijf: TV Gelderland, Arnhem

Mensen: David Hiemstra, eindredacteur & Jacky Brakels, wetenschapsredacteur

Het programma De Geschiedenisbus draait alweer drie jaar mee bij TV Gelderland. De redactie werkt voortdurend aan het verbeteren van de formule. Tijdens het eerste seizoen reed de bus door Gelderland. Mensen konden tijdens een spreekuur vragen stellen, waarop vervolgens in korte filmpjes een antwoord werd gegeven. Het behandelen van zo'n tien items gaf volgens de redactie een te versnipperd beeld. Het leidde tot het onbevredigende idee, dat uit veel onderwerpen niet gehaald werd wat er in zat.

De laatste tijd diept het programma per aflevering van vijftwintig minuten - veertig in een seizoen - steeds één thema uit. Eindredacteur David Hiemstra: 'We blijven nadenken over mogelijke verbeteringen om een zo goed mogelijke aansluiting bij de kijkers te realiseren. We handhaven de opzet met één thema per aflevering, maar presentator Marlies Claassen gaat binnenkort wel weer met de bus op stap om heel zichtbaar op zoek te gaan naar antwoorden. Het programma wordt daardoor wat lossier, krijgt meer het idee van een documentaire.'

Is het te visualiseren?

Het thema van een uitzending heeft vaak een concrete aanleiding: een jubileum, de verschijning van een boek of de verkiezingen. 'Met de onderwerpen die we behandelen willen we graag aansluiten bij een actuele gebeurtenis', vertelt wetenschapsredacteur Jacky Brakels, kunsthistorica met een grote interesse voor geschiedenis. 'Dat lukt meestal wel; je komt zaken tegen in tijdschriften, hoort wat van collega's of krijgt een onderwerp uit het veld binnen. Heel belangrijk is het antwoord op de vraag: "Is het onderwerp te visualiseren?" Bij een stoomtrein is dat gemakkelijk, maar bij een onderwerp zoals honderd jaar vrouwen op de universiteit ligt het moeilijker. Gelukkig hebben we voor die uitzending hele leuke vrouwen gevonden die goed over hun verleden konden vertellen.' Naast het in beeld brengen is ook de logistiek een belangrijk aspect in de afweging. Brakels: 'We werken in de twee weken die we voor een onderwerp hebben met een zeer strakke planning en vaste draai- en montage-dagen. Alles wat daar niet in past moet noodgedwongen afvallen.'

Multidisciplinaire benadering

Een onderwerp komt in De Geschiedenisbus tegenwoordig niet meer alleen vanuit historisch perspectief aan bod. Verslaggever Marlies Claassen betreft als 'nieuwsgierig Aagje' ook andere wetenschappelijke invalshoeken bij het opbouwen van een beeld rond het thema. In de aflevering over de Maria-bedeivaart naar Renkum komen theologische en sociologische aspecten voor het voetlicht, bij grafheuvels treedt de archeologie op de voorgrond en bij een reportage over 125 jaar spoorlijn Zutphen-Winterswijk legt een expert de werking van de stoomtechniek uit.

Door deze multidisciplinaire aanpak wint het programma zowel aan variatie als aan diepte. Dat bleef niet onopgemerkt: De Geschiedenisbus kreeg de NL Award voor het beste regionale televisieprogramma. De jury roemde in haar rapport

vooral de veelzijdigheid van het programma. Bovendien is De Geschiedenisbus, met 325.000 tot 350.000 kijkers, het best bekeken programma van TV Gelderland. Het wordt uitgezonden op de populaire zaterdagavond op ieder heel uur en nog eens herhaald op zondagochtend. Hiemstra: 'Het betrekken van andere disciplines werd oorspronkelijk ingegeven door de subsidie van Stichting Weten. Het blijkt in de praktijk een krachtige mix op te leveren. Ook zonder de subsidie zouden we het zo doen - maar zonder de subsidie zou het programma niet zijn geworden wat het nu is. Als je vanuit verschillende perspectieven werkt, heb je meer aanknopingspunten om een onderwerp in beeld te brengen.'

Netwerk

Het niveau waarop onderwerpen aan bod komen is in de praktijk geen probleem. Jacky Brakels: 'Het moet niet stoffig zijn, niet elitair en ook niet infantiel; dat begrijpen deskundigen meestal ook wel. Het is daarbij heel belangrijk dat je de experts die je wilt opvoeren goed brieft over wat je gaat doen, wat de verhaallijn in het programma is en hoe de bijdrage van de wetenschapper in het geheel past.' De redactie beschikt over een steeds beter netwerk van wetenschappelijke deskundigen. 'Dat netwerk is van groot belang voor het programma en bouw je door de jaren heen op. De geïnterviewden blijken vaak bereid van ver te komen. Er is waardering en respect voor de manier waarop we onderwerpen behandelen. Dat is een groot compliment en heeft als voordeel dat we de natuurlijke scepsis van wetenschappers ten opzichte van een optreden in de media niet meer hoeven te overwinnen.'

Beschouwende houding

Is het nuttig om een wetenschappelijke opleiding te hebben voor dit werk? 'Ik denk zeker dat het van belang is dat iemand met een universitaire achtergrond zich met een wetenschaps- en techniekprogramma bemoeit. Als het goed is, resulteert die achtergrond in een beschouwende houding en het vermogen een onderwerp de diepte in te trekken. Maar het is in ieder geval belangrijk dat de wetenschapsredacteur het als persoon in zich heeft om een zekere diepgang in een programma te realiseren. Dat is een toegevoegde waarde die elke wetenschapsredacteur moet brengen.'

Literatuur

Meerjarenplan 2001-2004, Stichting Weten, Utrecht, 2000.

Hurk, R. van den, C. Smink, *De houding van burgers ten opzichte van Wetenschaps- en Techniekcommunicatie, een nulmeting*, SWOKA, Leiden, 2000.

Europeans, science and technology, Eurobarometer 55.2, Brussel, 2001.

Zeeland, H.G.A. van, *Wetenschap op televisie, een verkenning van struikelblokken*, Stichting Weten/Vrije Universiteit, Utrecht/Amsterdam, 2000.

Wetenschap en Techniek in Beeld. Advies over de mogelijkheden van wetenschap en techniek op de Nederlandse televisie, Stichting Weten, Utrecht, 1999.

Bijlage 1

Stimulering 1997-2001

Sinds 1997 stimuleert Stichting Weten radio- en televisieproducties over wetenschap en techniek. De bijdragen heten aanvankelijk 'projectparticipaties'. Deze naam vindt zijn oorsprong in het idee dat Stichting Weten in economische zin deelneemt in een project en vervolgens ook deelt in de opbrengst. In 2000 wordt deze gedachte losgelaten. De verleende middelen heten voortaan 'projectbijdragen'. Ze worden verstrekt door de afdeling Financiële Dienstverlening van Stichting Weten.

In de periode voor het ontstaan van het Fonds voor Wetenschapsredacteurs (2001) heeft subsidiëring van aandacht voor wetenschap en techniek op radio en televisie meer een incidenteel dan een structureel karakter. De aanvragen voor RTV-programma's komen binnen tussen alle andere projectaanvragen. De verleende middelen moeten bijdragen aan het sluitend maken van de begroting van een RTV-programma.

In 1997 gaat het om de volgende projecten:

- TV West / Studio A, Den Haag, acht afleveringen van een populair wetenschappelijk televisieprogramma krijgen een bijdrage van Stichting Weten. Het aantal kijkers bedraagt volgens opgave 52.000 per aflevering;
- Stichting Da Vinci, Enschede, maakt twaalf afleveringen van een regionaal televisie-programma. Het aantal kijkers per aflevering bedraagt naar schatting zo'n 120.000;
- Stadsradio Rotterdam krijgt voor haar populair-wetenschappelijke programma een toekenning. Het opgegeven aantal luisteraars is 80.000 personen.

In 1998 worden geen radio- of televisieprogramma's ondersteund.

In 1999 gaat het om twee televisieprogramma's:

- GMO BV in Nijmegen maakt zes afleveringen van het programma 'Kennis Werkt' voor de regionale televisie. Het aantal kijkers bedraagt volgens opgave 150.000;
- Science Alliance krijgt eveneens een bijdrage voor het maken van tien afleveringen van een populairwetenschappelijk programma voor de regionale televisie. Kijkcijfers zijn niet beschikbaar.

In 2000 ondersteunt Stichting Weten drie televisieprogramma's:

- De Nationale Wetenschapsquiz ontvangt een bijdrage. Naar de twee afleveringen van dit VPRO programma kijken in totaal een miljoen mensen. Deze bijdrage is ook in 2001, 2002 en 2003 verleend;
- Teleac/NOT ontvangt een bijdrage voor schooltelevisie. Er wordt een bereik van 33.000 kijkers opgegeven;
- TV Dits maakt vier afleveringen van Oetsiekoetsie, een programma waarin wetenschap en techniek aan bod komen. Het kijkerspubliek bestaat volgens opgave uit 276.000 kijkers (zonder herhalingen).

Bijlage 2

Overzicht van aanvragen per seizoen

2002

Er worden 21 aanvragen ingediend, waarvan de volgende 9 zijn gehonoreerd:

1 De Wetenschapsrubriek

RTV Noord Holland

Dit nieuwe radioprogramma geeft voor de volle honderd procent aandacht aan wetenschap en techniek. Het kent een brede onderwerpskeuze betreffende actuele ontwikkelingen op dit gebied. De wetenschapsredacteurs werken onder andere als co-presentator en zorgen voor een toegankelijke presentatie van de onderwerpen. De luisteraars hebben de mogelijkheid om in de uitzending vragen te stellen aan de wetenschapsredacteurs over de behandelde onderwerpen. Het opgegeven aantal luisteraars bedraagt 75.000.

2 Dr. Q en Boes

Voor Beeld TV Producties

Educatieve televisieserie voor kinderen. Professor Q en zijn mensrobot Boes beleven allerlei avonturen. Technische, innovatieve gadgets spelen daarin nadrukkelijk een rol. Het programma wordt uiteindelijk niet uitgezonden, omdat er geen omroep is gevonden die het programma kan of wil uitzenden; de verlening is teruggevorderd.

3 Het Klokhuis

NPS

Zie Seizoen 2001: dagelijks televisieprogramma voor zeven- tot dertienjarigen op Nederland 3. Ontvangt voor de tweede keer ondersteuning vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs. Gaat daarmee verder op de ingegane weg: verdieping van de technische en wetenschappelijke items en verhoging van het aantal producties voor een kijkerspubliek van gemiddeld 500.000 personen per aflevering, exclusief herhalingen.

4 De Geschiedenisbus

TV Gelderland

Zie Seizoen 2001: een bus toert door de provincie, met een presentatrice die op zoek is naar cultuurhistorische onderwerpen. Ontvangt voor de tweede keer ondersteuning vanuit het Fonds voor Wetenschapsredacteurs waarmee het programma meer populair-wetenschappelijke diepgang in het programma kan realiseren, bijvoorbeeld aan de hand van archiefonderzoek. Daarbij is het aantal kijkers gegroeid naar 250.000 per aflevering sinds het vorige seizoen, toen het programma ook al een bijdrage ontving.

5 Gemeenschappelijke nieuwsredacteur

Rijnmond / RTV West / Omroep Zeeland

Zie Seizoen 2001: één redacteur maakt op de regio toegespitste items over wetenschap en techniek. Ontvangt voor de tweede keer ondersteuning om daarmee wetenschap en techniek een integraal onderdeel te laten zijn van de regionale nieuws- en actualiteiten-rubrieken in Rijnmond, Groot Den Haag en Zeeland. In totaal trekken de programma's waaraan de redacteur zijn medewerking verleent zo'n 800.000 kijkers per dag.

6 De Ontdekking

VARA

In dit wetenschapsprogramma ontdekt de kijker het heelal, de mens, de natuur en de techniek. Aan de orde komen onder andere ontwikkelingen in het vervoer, de gezondheid en de digitale wereld. In oktober 2002 heeft de VARA de honorering geretourneerd, omdat er geen nieuwe serie van het programma wordt gemaakt.

7 Alle dieren tellen mee

AVRO

Zie Seizoen 2001: televisiemagazine met veel korte filmpjes, spelelementen en gesprekken over dieren en de natuur. Ontvangt voor de tweede keer ondersteuning waarmee het programma zijn structurele aandacht voor diergeneeskundig, wetenschappelijk onderzoek versterkt. Het programma bereikt volgens opgave 745.000 kijkers, met inbegrip van herhalingen.

8 Goedbeterbest, Nieuw Zeeland

Jan de Jong Producties

Het programma Goedbeterbest maakt inzichtelijk hoe bedrijven en instellingen in Brabant met kennis, innovatie en duurzame ontwikkeling gezamenlijk inspelen op maatschappelijke thema's die voor de regio relevant zijn. De honorering voor dit programma (als onderdeel van de aanvraag van Jan de Jong Producties) moest worden geretourneerd omdat het programma uiteindelijk geen doorgang vond. Wel doorgang vond het programma Nieuw Zeeland voor Omroep Zeeland (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze rapportage).

9 Bonobo-Bo

VPRO

In zeven afleveringen op televisie komen de nieuwste wetenschappelijke inzichten aan bod op het gebied van evolutionaire, sociale en psychologische aspecten van menselijk gedrag. Het programma heeft gemiddeld 250.000 kijkers getrokken.

2001

Er worden 6 aanvragen ingediend, waarvan de volgende 5 zijn gehonoreerd:

1 Alle dieren tellen mee

AVRO

Televisiemagazine met veel korte filmpjes, spelelementen en gesprekken over dieren en de natuur. Het programma besteedde in 2001-2002 nog geen structurele aandacht aan wetenschap. Na deze aanvraag was er twee keer per week aandacht voor diergeneeskundig wetenschappelijk onderzoek. Het programma bereikte in 2001-2002 volgens opgave 745.000 kijkers, met inbegrip van herhalingen.

2 NOVA

NPS/VARA

NOVA is het gezamenlijke actualiteitenprogramma van NPS en VARA waar gemiddeld zo'n 650.000 kijkers naar keken in 2001-2002. Met de wetenschapsredacteur zou het aantal items over wetenschap en techniek van 1-2 naar 2-3 gemiddeld per maand gaan stijgen. Door interventie van actuele gebeurtenissen is er echter geen toename gerealiseerd.

3 Het Klokhuis

NPS

Dagelijks programma voor zeven- tot dertienjarigen op Nederland 3. De wetenschapsredacteur zorgt voor verdieping van de technische en wetenschappelijke items die binnen het programma aan de orde komen. Daarnaast biedt de extra redacteur de mogelijkheid het aantal producties te verhogen voor een kijkerspubliek van gemiddeld 500.000 personen (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze publicatie).

4 De Geschiedenisbus

TV Gelderland

Een antieke bus toert door de provincie, met een presentatrice die op zoek is naar cultuur-historische onderwerpen. Deze worden uitgewerkt in samenwerking met regionale musea, historici en wetenschappers uit andere disciplines zoals psychologen, sociologen of technisch deskundigen. De makers geven zelf aan dat het programma is gegroeid van 'oudbollig' naar informatief met ruime aandacht voor historisch (archief-) onderzoek. Daarbij is het aantal kijkers gegroeid naar 250.000 per aflevering (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze rapportage).

5 Nieuws en actualiteitenrubrieken

TV Rijnmond / RTV West / Omroep Zeeland

Eén redacteur maakt op de regio toegespitste items over wetenschap en techniek voor drie regionale omroepen: TV Rijnmond, TV West en Omroep Zeeland. Er is sprake van een nauwe samenwerking met RTV West en Omroep Zeeland. De redacteur levert bijdragen aan actualiteitenprogramma's, nieuwsmagazines en een talkshow. Tot 2001, toen het programma voor het eerst een bijdrage ontving, was de aandacht voor wetenschap en techniek beperkt. Het aantal kijkers ligt volgens de laatste opgave vanuit de redactie op 365.000 voor Rijnmond, 375.000 voor West en 70.000 voor Zeeland (alle cijfers inclusief herhalingen), terwijl de bijbehorende internetsite volgens deze opgave 30.000 bezoekers per dag trekt (zie ook de uitgebreide beschrijving in deze publicatie).

Bijlage 3

Beoordeling van gehonoreerde aanvragen in de seizoenen 2001 en 2002

Tabel 4 - Seizoenen 2001 en 2002 - Bestaande programma's

Programma	Doelgroep	Aandacht aanW&T in minuten	Frequentie van de uitzendingen	Uitzendingen per jaar excl. herhalingen	Aantal kijkers/ luisteraars gemiddeld	Toegevoegde waarde
AVRO, NED 1 Alle dieren tellen mee Natuur-programma	Breed publiek	Gem. 4 min. per week (gem. 8 min. incl. herhalingen)	<ul style="list-style-type: none"> • Vrijdag; • 19.25-19.50 uur; • Herhalingen. 	20	350.000 (excl. herhalingen) 745.000 (incl. herhalingen)	<p>Voor aanvraag in 2001: geen aandacht voor W&T.</p> <p>Na aanvraag: 2 x per week aandacht voor diergeneeskundig wetenschappelijk onderzoek.</p>
NPS, NED 3 Het Klokhuis Algemeen W&T	Kinderen, 7-13 jaar	30 minuten per week (2 afleveringen)	<ul style="list-style-type: none"> • Dagelijks; • 18.30-18.45 uur; • Herhalingen. 	365, waarvan 105 met W&T	500.000 (excl. herhalingen)	<p>Voor aanvraag: een redacteur.</p> <p>Na aanvraag: twee redacteurs = verdieping en productieverhoging.</p>
NPS/VARA, NED 3 NOVA Actualiteiten-programma (alleen seizoenen 2001)	Breed publiek	Gem. 10 min. per maand	<ul style="list-style-type: none"> • Zes dagen in de week; • 22.30-22.00 uur; • Zaterdag 22.15-22.00 uur (seizoen 2001) • Zaterdag; 	312	650.000 (excl. herhalingen)	<p>Voor aanvraag: 2-3 maal per maand (eigen opgave).</p> <p>Na aanvraag: 2-3 items per week (geen toename gerealiseerd door interventie van actuele gebeurtenissen).</p>
TV Gelderland De Geschiedenisbus Gelderse geschiedenis	Breed publiek	25 minuten per week	<ul style="list-style-type: none"> • 18.30-18.55 uur; • leder half uur herhaling. 	40	250.000 (incl. herhalingen)	<p>Voor aanvraag in 2001: 10 van de 40 uitzendingen</p> <p>Na aanvraag: alle 40 uitzendingen over historische onderwerpen en met populair-wetenschappelijke diepgang, bijvoorbeeld aan de hand van archiefonderzoek.</p>
TV West, Rijnmond, Omroep Zeeland Gemeenschappelijke Nieuws-redacteur Nieuwsrubriek	Breed publiek	110 minuten (incl. herhalingen)	<ul style="list-style-type: none"> • Dagelijks; • Herhalingen. 	365	500.000 (incl. herhalingen)	<p>Voor aanvraag in 2001: aandacht voor het onderwerp afwezig</p> <p>Na aanvraag: (tot februari '03): 12 wetenschappelijk-technische items voor diverse regionale programma's van de drie samenkende omroepen.</p>

*Kijk- en luistercijfers zijn gebaseerd op opgaven van de omroepen en programmamakers zelf in de rapportages van het betreffende seizoen

Tabel 5 - Seizoen 2002 - Nieuwe programma's

Programma	Doelgroep	Aandacht aan W&T in minuten	Frequentie van de uitzendingen	Uitzendingen per jaar excl. herhalingen	Aantal kijkers/luisteraars gemiddeld	Toegevoegde waarde
RTV Noord Holland De Wetenschapsrubriek Algemeen W&T	Breed publiek	30 minuten	<ul style="list-style-type: none"> • Donderdag; • 23.00-23.30 uur; • live radio rubriek. 	52	75.000	Nieuw programma, met 100% aandacht voor algemene W&T. Fungeert als Kennislink op de radio.
VARA, NED 3 De Ontdekking Algemeen W&T	-	-	-	-	-	De VARA heeft haar toekenning teruggegeven. De subsidie wordt niet gebruikt.
VPRO, NED 3 Bonobo-Bo Gedragswetenschappen	Breed publiek	20 minuten	<ul style="list-style-type: none"> • Wekelijks; • Twee series van 7 (2003) en 6 (2004) afleveringen 	13	250.000 (excl. herhalingen)	Nieuw programma met 100% aandacht voor gedragswetenschappen.
VoorBeeld TV, ? Dr. Q en Boes Algemeen W&T	-	-	-	-	-	Dr Q en Boes is niet uitgezonden omdat uiteindelijk geen omroep is gevonden die het programma kan of wil uitzenden.
Jan de Jong Producties, Omroep Zeeland NieuwZeeland/ GoedBeterBest Algemeen techniek	Breed publiek	300 minuten, (incl. herhalingen) (oorspr.: 900 minuten)	GoedBeterBest wordt in één in plaats van drie provincies uitgezonden, zoals oorspronkelijk was toegezegd.	13 (oorspr.: 29)	95.000 (excl. herhalingen) 150.000 (incl. herhalingen)	Nieuw programma met 100% aandacht voor techniek en innovatie

*Kijk- en luistercijfers zijn gebaseerd op opgaven van de omroepen en programmamakers zelf in de rapportages van het betreffende seizoen

Bijlage 4

Overzicht wetenschapsredacteurs

De heer T. Bolt	Gemeenschappelijke nieuwsredacteur, TV Rijnmond / RTV West / Omroep Zeeland
Mevrouw J. Brakels	De Geschiedenisbus, TV Gelderland
Mevrouw A. Busch	Stof (werktitel), RVU
De heer Ph. Fontani	Het Klokhuis, NPS
De heer A. de Geus	De Wetenschapsrubriek, RTV Noord Holland
De heer M. Hidskes	NOVA, NPS/VARA
Mevrouw M. Keete	Rijnmond Nu, Boei en Branie, Radio Rijnmond
Mevrouw H. Leget	Bonobo-Bo, VPRO
De heer F. Nuijens	Achter het nieuws van de wetenschap (werktitel), VARA
Mevrouw H. Smit	Alle dieren tellen mee, AVRO
De heer R. Wijs	Nieuw Zeeland/Goedbeterbest, Jan de Jong Prod.
Nog onbekend	Willem Wever, NCRV
De heer R. van Ottendijk	Jules Unlimited, VARA

Bijlage 5

Overzicht geraadpleegde personen

De heer T. Bolt, wetenschapsredacteur, Nieuws en actualiteiten, TV Rijnmond

Mevrouw J. Brakels, wetenschapsredacteur, De Geschiedenisbus, TV Gelderland

De heer Ph. Fontani, wetenschapsredacteur, Het Klokhuis, NPS

De heer R. Freijssen, adjunct-hoofdredacteur, TV Rijnmond

De heer P. Geelhoed, eindredacteur, Het Klokhuis, NPS

De heer D. Hiemstra, eindredacteur De Geschiedenisbus, TV Gelderland

De heer J. de Jong, directeur Jan de Jong Producties BV

De heer P. Westerhoud, management consultant, voormalig directeur a.i. RVU

